

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra**

Ernestos Tranizaitės,
V kurso, finansų ir mokesčių teisės
Studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Bendrojo duomenų teikimo standarto (angl. *CRS*) bei Užsienio
sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto (angl. *FATCA*)
skirtumai**

Vadovas: lekt. dr. Andrius Paulauskas
Recenzentas: asist. dr. Martynas Endrijaitis

Vilnius

2018

TURINYS

ĮVADAS	2
1. BENDRASIS DUOMENŲ TEIKIMO STANDARTAS.....	5
1.1. Bendrojo duomenų teikimo standarto susikūrimas ir pagrindiniai bruožai	5
1.2. Žingsniai, kurių valstybės turi imtis, norint įgyvendinti CRS	9
1.3. Valstybėms, įgyvendinusioms CRS, teikiama nauda	12
1.4. CRS spragos, leidžiančios išvengti automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas taikymo	15
1.5. Žingsniai, kurių reikia imtis, norint tobulinti CRS	19
2. UŽSIENIO SĄSKAITOMS TAIKOMŲ MOKESTINIŲ PRIEVOLIŲ VYKDYMO AKTAS	24
2.1. Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto susikūrimas ir pagrindiniai bruožai	24
2.2. Valstybėse, pasirašiusiose FATCA, atliekamas vykdymo akto įgyvendinimas	27
2.3. FATCA įgyvendinusioms valstybėms vykdymo akto teikiama nauda.....	31
2.4. Būdai, kuriais galima išvengti automatinių informacijos mainų valstybėse, įgyvendinusiomis FATCA	33
2.5. Žingsniai, kurių reikia imtis, norint tobulinti FATCA.....	37
3. CRS IR FATCA SKIRTUMAI.....	39
3.1. CRS ir FATCA taikomų modelių skirtumai	39
3.2. CRS ir FATCA įgyvendinimas valstybėse	40
3.3. CRS ir FATCA skirtumas dėl išskaičiuojamojo mokesčio.....	41
3.4. CRS ir FATCA skirtumai dėl informacijos, kuria keičiamasi	43
3.5. CRS ir FATCA išimtys dėl informacijos, kuria keičiamasi	47
IŠVADOS	50
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	52
SANTRAUKA.....	57
SUMMARY	58

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Pasauliui tampant vis labiau globalizuotam ir tarptautinėms veikloms tampant norma, valstybių mokesčių administratoriai privalo dirbti kartu užtikrinant, kad mokesčių mokėtojai sumokės reikiamą mokesčių sumą tinkamai jurisdikcijai. Atviroje tarptautinėje prekyboje mokesčiai yra surenkami atskirai kiekvienos valstybės, todėl vienas iš būdų užtikrinti mokesčių administratorių bendradarbiavimą yra įgyvendinti jų tarpusavio informacijos apsikeitimą apie užsienyje atidarytas finansines sąskaitas.

2014 m. pirmieji automatinius informacijos mainus apie finansines sąskaitas pradėjo taikyti Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) mokesčių administratorius – Vidaus pajamų tarnyba (angl. *Internal Revenue Service*, toliau – IRS), sukurdama Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo aktą (angl. *Foreign Account Tax Compliance Act*, toliau – FATCA), kuriuo įsipareigojama keistis informacija apie užsienio finansines sąskaitas tarp JAV bei aktą pasirašiusių valstybių. Šiuo pavyzdžiu pasekė ir Tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, toliau – EBPO), kurie panaudojo FATCA vykdymo akto modelį Model 1 IGA, teisiškai jį adaptavo, pritaikydami naudoti pasauliniams tarpvalstybiniais informaciniais mainams apie finansines sąskaitas, ir sukūrė Bendrąjį duomenų teikimo standartą (angl. *Common Reporting Standard*, toliau – CRS, Standartas), kuris valstybėse pradėtas naudoti nuo 2016 m. sausio 1 d. Šie mainų instrumentai užtikrino, kad pasaulio valstybės galės teisiškai bendradarbiauti siekdamos kovoti su mokesčių vengimu.

CRS ir FATCA yra nauji standartai tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje, todėl teisininkams yra svarbu išsamiau susipažinti su standartais bei jų skirtumais. Svarbu paminėti ir tai, kad abiejuose standartuose vis dar yra atvejų, kuriais įmanoma išvengti automatinių informacijos mainų taikymo. Dėl šios priežasties teisininkams ypatingai svarbu apie juos žinoti siekiant išvengti atvejų, kai teisiškai leistinomis priemonėmis automatiniai informacijos mainai nėra įvykdomi. Taip pat tiek EBPO, tiek ir IRS pateikia siūlymus, kaip standartai bei jų vykdomi automatiniai informacijos mainai apie finansines sąskaitas turėtų būti tobulinami.

Darbo tikslas. Pasitelkiant CRS ir FATCA bei juos įgyvendinančius teisės aktus Lietuvos teisinėje sistemoje, atskleisti CRS ir FATCA pagrindinius bruožus bei pateikti jų esminius teisinius skirtumus.

Darbo uždaviniai. Magistro darbas yra rašomas siekiant atskleisti šiuos uždavinius:

1. Aptarti CRS bei FATCA pagrindinius bruožus, jų teisinį įgyvendinimą valstybėse, teikiamą naudą, spragas, kurios leidžia išvengti standartų taikymo, bei būdus, kuriais CRS ir FATCA turėtų būti tobulinami.

2. Palyginti CRS ir FATCA įgyvendinamus modelius, nurodyti jų esminius teisinius skirtumus.

Objektas ir tyrimo metodai. Darbo objektas – CRS ir FATCA, teisės aktai, įteisinantys tarpvalstybinius informacinius mainus apie finansines sąskaitas Lietuvoje. Šiame darbe naudojami tyrimo metodai:

1. Sisteminis analizės metodas – į CRS ir FATCA žiūrima kaip į sisteminius standartus, turinčius aiškias taisykles ir vykdymo tvarką, siekiant pažvelgti į juos platesniame kontekste.

2. Loginis metodas – į CRS ir FATCA žiūrima kaip į atskirus, skirtingų valstybių bei organizacijų sukurtus teisės aktus, kurių tikslas – sumažinti mokesčių vengimą. Nors šie dokumentai sukurti tokiam pačiam tikslui, tačiau jų įgyvendinimas, teikiama nauda, spragos bei tobulinimo būdai skiriasi, todėl pasitelkiant loginį metodą formuojamos išvados.

3. Dokumentų analizės metodas – analizuojami tiek CRS, tiek FATCA modeliai, jų komentarai bei apžvalgos, šių standartų perkėlimo į Lietuvos teisinę sistemą teisės aktai.

4. Lyginamasis metodas – lyginamas CRS ir FATCA naudojamas Model 1 IGA modelis, kuris yra įgyvendinamas abiem mainų instrumentais, siekiant atskleisti pagrindinius jų skirtumus.

Darbo originalumas. Atsižvelgiant į tai, kad automatiniai informacijos mainai pagal CRS ir FATCA pasaulyje ir Lietuvoje yra vykdomi dar neilgą laiką tarpą, standartų išsami pagrindinių bruožų analizė bei skirtumų apžvalga magistro darbe ar kitoje lietuviškoje teisinėje literatūroje dar nebuvo atlikta.

Svarbiausi šaltiniai. Šiame darbe svarbiausi šaltiniai, panaudoti atskleidžiant CRS, yra Bendrasis duomenų teikimo standartas, jo oficialus komentaras, 2014 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 2014/107/ES bei Standarto įgyvendinimo Lietuvos teisinėje sistemoje dokumentas - 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo

įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Svarbius Standarto išaiškinimus savo paruoštuose pranešimuose pateikia EBPO, kuriuose aptariamas Standarto įgyvendinimas, jo nauda valstybėms. Siekiant apžvelgti FATCA, pagrindiniai šaltiniai, panaudoti šiame darbe, yra pats Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių aktas, 2014 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo, taip pat IRS pateikiami išaiškinimai informacijos mainų įgyvendinimo bei tobulinimo klausimais. Aptariant CRS ir FATCA skirtumus naudoti ne tik aukščiau paminėti šaltiniai, bet ir EBPO pranešimas¹ apie CRS įgyvendinimo gaires, kuriame pateikiamas CRS ir Model 1 IGA palyginimas.

---

¹ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

1. BENDRASIS DUOMENŲ TEIKIMO STANDARTAS

Šioje magistro darbo dalyje toliau pateikta išsami CRS analizė. Šios darbo dalies tikslas yra atskleisti Standarto išsikeltus tikslus, pagrindinius bruožus, tinkamam įgyvendinimui sukurtus reikalavimus bei, pasitelkus juos, nustatyti, kokią naudą gauna valstybės, nusprendusios įgyvendinti CRS. Taip pat šioje dalyje aptariami ir atvejai, kai informacijos mainų apie finansines sąskaitas išvengiama pasitelkiant CRS spragas. Atsižvelgiant į šias spragas bei kitas sritis, kuriose Standartas turėtų būti gerinamas, pateikiami numatomi CRS tobulinimo būdai.

1.1. Bendrojo duomenų teikimo standarto susikūrimas ir pagrindiniai bruožai

Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija iki 1997 m. lyderiavo tobulinant politinius bei techninius sprendimus siekiant duomenų apsaugos. Daugiau nei dešimtmetį šalys, norėdamos keisti finansinių operacijų duomenimis, rėmėsi EBPO Standartiniu magnetiniu formatu (angl. *SMF*).² 2003 m. Europos Sąjungos priimta taupymo direktyva buvo pirmoji tarptautinė duomenų apsaugos programa, kurioje buvo daug nuveikta bendradarbiaujant tarptautiniu lygiu mokesčių klausimais bei pasauliniu mokesčių skaidrumu. 2010 m., kai JAV Kongrese buvo priimtas FATCA, juo buvo sukurtas pavyzdys, kaip turi būti politiškai teisingai sukurta pasaulinė automatinė duomenų apsaugos procedūra. Tuo metu tarptautinis forumas, vienijantis devyniolika stipriausių pasaulio valstybių (angl. *The group of twenty*, toliau – G20), parodė didelį susidomėjimą sukurti pasaulinį automatinį duomenų apsaugos standartą, kuris 2013 m. rugsėjį virto oficialiu prašymu EBPO sukurti CRS, 2014 m. vasario mėnesį EBPO suderino CRS tekstą, birželio mėnesį pilnas CRS, įskaitant ir jo komentarą bei XML schemą, buvo patvirtintas EBPO ir G20. 2014 m. gruodį Europos Sąjunga priėmė CRS tekstą, juo pakeisdama Administracinio bendradarbiavimo direktyvą (angl. *DAC2*). Nuo 2015 m. tiek EBPO, tiek Pasaulinis forumas aktyviai vykdo veiklą siekdami įgyvendinti CRS visame pasaulyje.

Bendrasis duomenų teikimo standartas – tai pasaulinis automatinio keitimosi informacija apie finansines sąskaitas standartas, pasaulyje ir Lietuvoje pradėtas taikyti nuo 2016 m. sausio 1 d. Lietuvoje automatinio keitimosi informacija apie finansines sąskaitas taisyklės yra įtvirtintos 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos

---

² ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Automatic Exchange of Financial Account Information* [interaktyvus]. 2016 [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>>.

prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymu dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Šio dokumento 3 str. numatyta, kad taisyklės parengtos vadovaujantis 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES, daugiašaliu kompetentingų institucijų susitarimu dėl automatinio keitimosi informacija apie finansines sąskaitas, bendru duomenų teikimo standartu, paskelbtu EBPO, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 61¹ str., Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugsėjo 23 d. nutarimu Nr. 1017 „Dėl 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyvos 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinančios direktyvą 77/799/EEB ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir susitarimų dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinimo“ bei kitais teisės aktais.

CRS tikslas – kovoti su tarptautiniu mokesčių vengimu: tarptautiniu lygiu yra pripažinta, kad automatiniai informacijos mainai yra svarbi kovos su tarpvalstybinio masto mokesčiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu priemonė.³ Automatiniai mainai – sistemingas iš anksto nustatytos informacijos apie kitų valstybių rezidentus pateikimas atitinkamai rezidavimo vietos valstybei be išankstinio prašymo iš anksto nustatyta tvarka reguliariais intervalais.⁴ Standarte nustatyta, kad informacija bus keičiamasi už kiekvienus finansinius metus, ją privaloma pateikti iki sekančių metų liepos 1 d.⁵ Automatiniai informacijos mainai apima skirtingas pajamas – dividendus, palūkanas, autorinius atlyginimus, uždarbius, pensijas ir kitus mokėjimus. Informacija, kuria keičiamasi, paprastai yra surenkama šaltinio valstybėje perduodant informaciją apie mokesčio mokėtojo mokėjimus (tokią informaciją perduoda finansinės institucijos, darbdavys ir kt.). Automatinis duomenų apsikeitimas taip pat gali būti naudojamas perduoti kitą naudingą informaciją, pavyzdžiui, rezidavimo valstybės pasikeitimą, nekilnojamojo turto įsigijimą ar valdymą, pridėtinės vertės mokesčio gražinamąsias išmokas. Dėl tokio apsikeitimo asmens rezidavimo valstybės autoritetinga institucija gali

---

³ 2014 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 2014/107/ES, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos, susijusios su privalomais automatiniais apmokestinimo srities informacijos mainais. OL, 2014 L 359/1, preambulė.

⁴ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356. 2 str. 1 d.

⁵ *Ibid.*, 9 str.

patikrinti mokesčių įrašus ir patvirtinti, kad mokesčių mokėtojas turi sumokėti mokesčius už užsienyje įgytas pajamas. Pagal 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos viršininko įsakymą Lietuvoje finansų įstaiga yra nustatyta Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM): „prižiūrimi finansų rinkos dalyviai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos Banko įstatyme (Lietuvos Respublikoje veikiantys bankai, kredito unijos, gyvybės draudimo įmonės, valdymo įmonės, finansų maklerio įmonės, investicinės bendrovės), taip pat kiti subjektai, jeigu jie apibrėžti kaip duomenis teikiančios finansų įstaigos Direktyvoje ir/arba Lietuvos tarptautinėse sutartyse ar susitarimuose dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų (toliau – duomenis tiekianti finansų įstaiga arba finansų įstaiga), vadovaudamiesi šiomis taisyklėmis, privalo VMI prie FM pateikti Europos Sąjungos valstybių narių (toliau – valstybės narės) arba kitų jurisdikcijų, apie kurias reikia pranešti, rezidentų mokesčių tikslais duomenis ir informaciją apie jų sąskaitas, naudojamus tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams pagal minėtuosius teisės aktus įgyvendinti“.⁶ EBPO parengė ne tik CRS bei modelį, kuriuo valstybės turi perkelti Standartą į nacionalinę teisę, bet taip pat EBPO yra išleidusi oficialų CRS komentarą, kuriuo asmenys, finansinės institucijos bei teisininkai privalo naudotis – Europos Sąjungos automatinių informacijos mainų direktyvą įgyvendinusios šalys turi naudotis CRS komentarais.⁷ Komentaras pateikia smulkius nuostatų paaiškinimus, tam tikriems klausimams pateikia pavyzdžius, kad Standartas būtų tinkamai interpretuojamas ir naudojamas praktikoje.

CRS struktūra yra padalinta į dalis, kurių kiekviena nustato skirtingas sritis – I skyrius nustato, kokia informacija reikia keistis, II-VIII skyriai nurodo - kokios institucijos bendradarbiauja, kokias sąskaitas bei sąskaitų turėtojus apima, kokias procedūras turi atlikti bendradarbiaujančios finansinės institucijos, IX skyrius numato, kaip veiksmingai įgyvendinti standartą. Pačio dokumento struktūra nenurodo konkrečių žingsnių, kaip vyksta automatiniai informacijos mainai, tačiau EBPO yra parengusi pranešimą apie CRS „What it is, how it works, benefits, what remains to be done“⁸,

---

⁶ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 4 str.

⁷ 2014 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 2014/107/ES, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos, susijusios su privalomais automatiniams apmokestinimo srities informacijos mainais. OL, 2014 L 359/1, preambulė 13.

⁸ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Automatic Exchange of Information. What it is, how it works, benefits, what remains to be done* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m.

kuriame nurodo, kad pagrindinis automatinio apsikeitimo informacija procesas gali būti skirstomas į septynis žingsnius:

1. Mokėtojas arba mokėjimo agentas surenka informaciją iš mokesčių mokėtojo ir/arba tokią informaciją generuoja pats;
2. Mokėtojas arba mokėjimo agentas praneša informaciją už mokesčius atsakingai institucijai;
3. Už mokesčius atsakinga institucija paskirsto informaciją pagal rezidavimo valstybę;
4. Informacija yra užšifruojama ir siunčiama mokesčio mokėtojo rezidavimo valstybei;
5. Informacija gaunama ir iššifruojama;
6. Rezidavimo valstybė tiekia reikalingą informaciją automatiniam arba rankiniam informacijos atitikties procesui;
7. Rezidavimo valstybė analizuoja gautus rezultatus ir imasi standarte nustatytų atitinkamų veiksmų.⁹

EBPO jau daugelį metų siekė įgyvendinti tarptautinius finansinius mainus, tačiau pilnai pavyko parengti standartą tik kaip europietišką FATCA versiją. Šis standartas nors ir yra sukurtas pagal FATCA modelį, tačiau jis yra dvipusis instrumentas, sukurtas siekiant mažinti mokesčių vengimą. Tokią nuomonę pagrindžia ir Dr. H. M. Schmid bei Dr. E. W. Grunert pranešime teigdami, kad kova su mokesčių vengimu yra viešasis interesas, kuriuo turi rūpintis viso pasaulio jurisdikcijos. Bendradarbiavimas tarptautiniu lygiu ir automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas tarp kompetentingų institucijų yra esminis įrankis šioje kovoje. Šie tikslai lėmė CRS susikūrimą kaip panašų standartą į FATCA, tačiau sukurtą kaip dvipusį instrumentą šimtams valstybių.¹⁰ CRS – tai standartas, kuriuo siekiama įtvirtinti tarptautinius finansinės informacijos mainus siekiant sumažinti mokesčių vengimą bei slėpimą. Standarto informacinių mainų struktūrą numato ne tik pats Standartas, bet ir EBPO pranešimai bei sukurtas Standarto komentaras, siekiant užtikrinti, kad Standartas bus tinkamai interpretuotas ir jo įvykdymas bus efektyvus.

---

sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/automatic-exchange-of-information-report.pdf>>.

⁹ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Automatic Exchange of Information. What it is, how it works, benefits, what remains to be done* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/automatic-exchange-of-information-report.pdf>>.

¹⁰ SCHMID, H. M.; GRUNERT, E. W. The OECD common reporting standard (CRS): FATCA is going global. The CRS poses new compliance challenges for financial institutions. Iš *Business Law Magazine*, 2015, p. 6.

1.2. Žingsniai, kurių valstybės turi imtis, norint įgyvendinti CRS

CRS – standartas, įteisinantis automatinius finansinius informacijos mainus tarp jį įgyvendinusių valstybių narių. Nors automatiniai informacijos mainai yra tik duomenys, kuriais reikia apsikeisti, tačiau tokie mainai apima ir teisinius žingsnius, kuriuos reikia įgyvendinti – perkelti reikalavimus į vietinę teisę, pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą mainams, sudaryti tinkamas sąlygas administracinei ir informacinių technologijų infrastruktūrai bei garantuoti konfidencialumą bei duomenų saugumą. Norint užtikrinti, kad bus įvykdytos visos būtinos teisinės sąlygos ir Standartas bus tinkamai įgyvendintas, EBPO yra pateikusi keturių žingsnių planą¹¹, kurių valstybės narės privalo imtis:

1. Perkelti automatinių informacijos mainų teikimo ir asmens išsamaus patikrinimo reikalavimus į vietinę teisę. Jurisdikcijos, kuriose CRS dar neįgyvendintas reikia teisiškai įvesti taisykles, kurios įpareigotų finansines institucijas vykdyti informacijos mainus bei asmens išsamaus patikrinimo procedūras, suderintas su Standartu.

Dauguma jurisdikcijų įteisina informacijos mainų bei asmens išsamaus patikrinimo reikalavimus per Model 1 IGA modelį. Šie reikalavimai yra aiškiai apibrėžti Standarte ir gali būti naudojami kaip gairės tokiam reguliavimui, jie yra labai panašūs į tuos, kurie yra įgyvendinti ir FATCA sutartimi - ypač tai, kokias finansines institucijas standartai apima, kokia informacija reikia keistis ir kokių asmens išsamaus patikrinimo procedūrų turi imtis. Žinoma, pakeitimai atlikti išimant JAV specifikacijas, pritaikant Standartą daugiašalei konvencijai bei perduodant finansinėms institucijoms vykdyti jų priimtas procedūras.

Taigi valstybės turi įgyvendinti pasirinktą standarto modelį į savo vietinę teisę, taip užtikrindamos, kad finansinės institucijos tinkamai vykdys automatinius informacijos mainus.

2. Pasirinkti informacinių mainų teisinį pagrindą. Dauguma šalių jau turi teisinius instrumentus, leidžiančius keistis informacija Standarto ribose – tokias kaip dvišales sutartis, tam tikrus susitarimus dėl mokestinės informacijos mainams, daugiašalę konvenciją dėl tarpusavio administracinės pagalbos mokesčių klausimais.

Administraciniu lygiu informacijos mainai reikalauja atskirų susitarimų tarp dalyvaujančių šalių kompetentingų institucijų, kurie aktyvuotų ir darytų operatyvesnius automatinius mainus. Tokie susitarimai nustato informaciją, kuria keičiamasi, bei kitus

---

¹¹ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Four steps to implement the Standard* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/transparency/technical-assistance/aeoi/steps-to-implement-aeoi-standard.pdf>>.

praktinius klausimus, pavyzdžiui, koku laiku ir koku formatu mainai turi įvykti. EBPO yra parengusi standartizuotą kompetentingų institucijų susitarimą (tiek daugiašalį, tiek dvišalį), kuris gali būti naudojamas mainų įteisinimui CRS ribose.

Taigi valstybės turi nuspręsti, kokią EBPO pateiktą mainų modelį nuspręš įgyvendinti valstybėse – daugiašalį ir dvišalį, norint, kad kompetentingos institucijos aktyvuotų ir darytų operatyvesnius automatinius mainus.

3. Sudaryti tinkamas sąlygas administracinei ir informacinių technologijų infrastruktūrai rinkti informaciją ir ja keistis CRS ribose.

Į CRS yra įtrauktas informacijos perleidimo formatas (angl. *The SRC Schema*), kuriuo reikia naudotis keičiantis informacija. Šis formatas struktūros ir turinio požiūriu iš esmės yra identiškas toks pat kaip ir FATCA schema. Šalims ir finansinėms institucijoms, kurios keičiasi informacija pagal FATCA, nereikia skirti papildomų investicijų technologijoms norint keistis informacija pagal CRS. Kadangi abi šios schemas buvo sudarytos glaudžiai bendradarbiaujant su finansinėmis institucijomis, finansinių paslaugų industrija yra supažindinta su jų turiniu bei operacijomis. Taip pat šalims reikia nuspręsti, kokie efektyvūs informacijos perleidimo bei šifravimo metodai bus taikomi saugiams informacijos mainams. Standartas nustato minimalius reikalavimus saugiam informacijos perdavimui pagal Standartą¹², kurių veikimo būdus valstybės narės turi nusistatyti pačios. Nemaža dalis jurisdikcijų jau keitėsi informacija per elektroninių ryšių priemones ir naudojo susitartus šifravimo reikalavimus.

Taigi kiekviena valstybė turi nuspręsti, kaip tiksliai bus atliekamas informacijos perleidimas, taip pat ir užtikrinti, kad tai bus teisėta bei neprieštaraus nustatytai CRS informacijos mainų tvarkai.

4. Konfidencialumo ir duomenų saugumo užtikrinimas. Mokesčių mokėtojo duomenų konfidencialumo užtikrinimas yra vienas pagrindinių informacijos mainų reikalavimų, kuris yra susijęs su visais anksčiau paminėtais reikalavimais.

Konfidencialumo užtikrinimas yra toks svarbus dėl to, nes Standartas negali prieštarauti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (angl. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*) bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (angl. *EU Charter of Fundamental Rights*) nuostatoms, kurios užtikrina asmens teisę į privatumą: „kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo

---

¹² ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Four steps to implement the Standard* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/transparency/technical-assistance/aeoi/steps-to-implement-aeoi-standard.pdf>>.

slaptumas“¹³ bei duomenų apsaugą: „kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą. Tokie duomenys turi būti tinkamai tvarkomi ir naudojami tik konkrečioms tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatymo nustatytais teisėtais pagrindais. Kiekvienas turi teisę susipažinti su surinktais jo asmens duomenimis bei į tai, kad jie būtų ištaisomi“.¹⁴ Taigi CRS, siekdamas automatinių finansinės informacijos mainų, turi užtikrinti, kad duomenys bus naudojami tik Standarte numatytam tikslui ir duomenys bus tinkamai tvarkomi. Šios nuostatos apima tai, kad Standartas turi būti suderintas su teise, jo tikslai turi būti teisėti bei būtini demokratinėje visuomenėje.¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/679 nustato, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, „jeigu [...] tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas.“¹⁶ Kadangi šiuo atveju institucijos tvarko duomenis dėl viešųjų tikslų, kurie yra įgyvendinti CRS priėmusių valstybių nacionalinėje teisėje, todėl toks duomenų tvarkymas yra teisėtas. Mokesčių mokėtoju bei mokesčių administratoriui turi būti užtikrinta teisė tikėtis, kad jautri finansinė informacija liks konfidenciali.¹⁷ Konfidencialumo ir duomenų saugumo užtikrinimas yra priklausomas nuo teisinės sistemos ir procedūrinio užtikrinimo, taip pat turi būti įsitikinama, kad teisinė sistema yra gerbiama ir praktikoje. Teisinė sistema apima tiek vietinę teisę, tiek tarptautinį mainų instrumentą – jie abu turi užtikrinti, kad surinkta informacija bus naudojama tik tikslams, aprašytiems Standarte, o neteisėtai atskleidus informaciją, bus taikomos baudos.

Sistemos ir procedūros turi apimti nustatytas ir tinkamas taisykles, taikomas darbuotojams (asmenų patikrinimą bei mokymus), taip pat jautrių dokumentų saugumo užtikrinimą, sistemų, saugančių duomenis, sukūrimą (kurios leistų identifikuoti asmenis, kuriems leidžiama prieiti prie tokios informacijos ir jų naudojimo istorijos). Taip pat turi būti reguliariai atliekami rizikų vertinimai, kartu ir atnaujinamos konfidencialumo taisyklės. Jurisdikcijos, prieš siūsdamos informaciją, turi užtikrinti, kad keitimosi informacija partneriai yra priėmę reikiamus standartus užtikrinančius duomenų konfidencialumą. Tokiam užtikrinimui Standartas turi parengęs klausimyną, kuris gali

---

¹³ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987, 8 str. 1 d.

¹⁴ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL, 2012, 2012/C 326/02. 8 str. 1-2 d.

¹⁵ NOESA, F. Common Reporting Standard and EU Beneficial ownership registers: inadequate protection of privacy and data protection. *Trusts & Trustees*, 2017, p. 405.

¹⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). OL, 2016, L 119/1, II skyrius 6 str. 1 d. e p.

¹⁷ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Four steps to implement the Standard* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/transparency/technical-assistance/aeoi/steps-to-implement-aeoi-standard.pdf>>.

būti naudojamas sprendžiant, ar kita jurisdikcija garantuoja konfidencialumą. CRS yra nuostata, kuri reikalauja, kad kompetentinga institucija nedelsdama praneštų kitai kompetentingai institucijai apie konfidencialumo reikalavimų pažeidimą ar sulaužymą. Taip pat yra nustatyta, kad konfidencialumo bei duomenų apsaugos neužtikrinimas gali būti teisinis pagrindas sustabdyti Standarto galiojimą valstybėje.

CRS įgyvendinimas valstybėse reikalauja teisinių, techninių ir operacinių procedūrų užtikrinimo tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. EBPO pateiktoje statistikoje nurodoma, kad 80% valstybių, nusprendusių įgyvendinti CRS, jau sudarė sąlygas finansinių institucijų informacijos surinkimui ir keitimuisi.¹⁸ Valstybės, garantavusios visų pateiktų žingsnių veiksmingumą, užtikrina efektyvius automatinius informacijos mainus apie finansines sąskaitas.

1.3. Valstybėms, įgyvendinusioms CRS, teikiama nauda

Pagal EBPO pateiktus duomenis¹⁹, Standartas jau yra įgyvendintas beveik 100 pasaulio valstybių. Taip yra dėl to, kad šalys siekia pasirašyti Standartą bei dalyvauti pasauliniuose automatiniuose finansinių duomenų mainuose, nes tai yra naudinga ne tik pasirašančioms šalims, bet ir visam pasauliui. Žemiau pateikiama teisinė nauda, kurią gauna valstybės dalyvaudamos pasauliniuose duomenų apie finansines sąskaitas mainuose įgyvendinant CRS.

1. Automatiniai informacijos mainai ne tik suteikia pastovią informaciją apie mokestinius neatitikimus, kai yra išvengiama mokesčių mokėjimo, bet CRS atlieka ir prevencinę funkciją skatinant mokesčių mokėtojus savanoriškai pranešti reikiamą informaciją. Tokiu būdu taip pat yra užtikrinamas ir mokesčių surinkimas. 2017 m. EBPO savo metiniame pranešime G20 pateikė informaciją, kad per pastaruosius 8 metus daugiau nei 500 tūkst. mokesčių mokėtojų atskleidė ofšorinėse šalyse turėtą turtą, tokiu būdu buvo surinkta beveik 85 milijardai eurų.²⁰ Šios pajamos buvo daug didesnės nei metinis EBPO veiklos biudžetas, todėl šia suma buvo padengtas EBPO Standarto sukūrimas ir įvedimas. Svarbu paminėti tai, kad šie pinigai buvo atskleisti dėl savanoriško

---

¹⁸ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD Secretary-General Report to G20 Leaders* [interaktyvus]. Hamburg, 2017 [žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/oecd-secretary-general-tax-report-g20-leaders-july-2017.pdf>>.

¹⁹ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *International framework for the CRS* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/>>.

²⁰ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD Secretary-General Report to G20 Leaders* [interaktyvus]. Hamburg, 2017 [žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/oecd-secretary-general-tax-report-g20-leaders-july-2017.pdf>>.

vykdymo mechanizmo. Akivaizdu, kad šie asmenys anksčiau perleisdavo savo pajamas ofšorinėse šalyse esančioms finansų įstaigoms, tačiau dabar, susikūrus CRS, buvo suprasta, kad toks Standarto neatitikimas negali toliau tęstis. Šių mainų tikslas yra ne didinti mokesčių našta, bet padidinti mokesčių surinkimą pagal jiems priklausančią teisę.²¹ Taip yra dėl to, nes Standartu siekiama, kad mokesčiai būtų surinkti būtent į tas jurisdikcijas, kurioms jie priklauso. Svarbu paminėti ir tai, kad yra numatytos baudos už taisyklių nesilaikymą - gali būti, kad jurisdikcija turės taisykles, kuriose numatyta įvesti pinigines baudas ar kitokias nuobaudas, jei asmuo nepateikia informacijos, kurios prašė mokesčių įstaiga.²² Baudos taip pat yra prevencinė priemonė, skatinanti, kad asmenys sumokėtų mokesčius laiku, tinkamo dydžio ir teisingai jurisdikcijai.

2. Automatiniai mainai padeda edukuoti mokesčių mokėtojus apie jų mokestines prievoles, didina mokesčių pajamas ir visa tai veda prie teisinio sąžiningumo užtikrinant, kad visi mokesčių mokėtojai moka jiems priklausančią dalį mokesčių nustatytu laiku reikiamai jurisdikcijai.²³ Tai puikiai įrodo tai, kad šalys, įteisindamos šį Standartą, išleidžia atskirus nacionalinius įstatymus taisyklėms įtvirtinti, tokiu būdu asmenys sužino ne tik apie naują įstatymą, bet ir apie Standartą. Juose įtvirtintos taisyklės skatina asmenis domėtis šalies mokesčių įstatymais bei siekti tinkamo jų sumokėjimo.

3. Svarbu paminėti tai, kad, kaip savo pranešime teigia Vokietijos teisininkai Dr. Hans Martin Schmid ir Dr. Eike W. Grunert, Standartas gali būti taikomas ne tik kaip automatinių mainų instrumentas, bet išskirtiniais atvejais ir kaip priemonė atskleisti bankų bendradarbiavimą pinigų plovimo, teroristų finansavimo bei mokesčių vengimo atvejais: pavyzdžiui atvejais, kai a) bankai aktyviai remia klientus, kurie nuslėpdami sąskaitos turėtojo duomenis slepia nedeklaruotą turtą per netinkamas juridines įmones (angl. *through nominees and sham legal entities*), b) pažymose, susijusiose su mokesčių mokėjimu, įrašo neteisingus duomenis apie faktinius valdytojus, c) siekiant nustatyto tikslo yra pritraukiami užsienio investuotojai, kuriems užtikrinama, kad informacija apie juos nebus atskleista bei ja nebus keičiamasi, pasitelkiant valstybės vietinę slaptumo

---

²¹ AKKERMAN, M.; JOFFE, A. *Everything you need to know about CRS... but were afraid to ask* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://sterlingtrustees.com/wp-content/uploads/2017/04/Sterling-Trustees-CRS-White-Paper.pdf>>.

²² ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Commentaries on the Model Competent Authority Agreement and the Common Reporting Standard. Iš *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014, IX skyrius 18 str.

²³ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Automatic Exchange of Financial Account Information* [interaktyvus]. 2016 [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>>.

išsaugojimo teisę.²⁴ Taigi Standartas, išskirtiniais atvejais, bus panaudojamas ne tik kaip informacijos mainų tarp Standartą įgyvendinusių valstybių apie finansines sąskaitas priemonė, tačiau ir kaip priemonė kovoti su bankais, kurie bendradarbiauja pinigų plovimo, teroristų finansavimo bei mokesčių vengimo atvejais.

4. EBPO, pastebėjus, kad CRS yra netaikomas pasitelkiant konsultantų, apskaitininkų ir teisininkų pagalbą agresyviai planuojant mokesčius, nustatė specialias taisykles, kuriomis bus mažinama CRS išvengimo galimybė. John Peterson, EBPO agresyvaus mokesčių planavimo padalinio vadovas, teigia, kad mokesčių vengimas ir apėjimas yra pasaulinė problema, kuri reikalauja bendrų taisyklių ir suderintų veiksmų plano.²⁵ Todėl po 2018 m. kovo 13 d. Europos Sąjungos finansų ministrų susitikimo buvo nuspręsta, kad bus taikomos specialios taisyklės teisės konsultantams, apskaitininkams ir teisininkams – jie turės pranešti apie galima schemas, kuriomis naudojasi kompanijos ar fiziniai asmenys, siekdami išvengti mokesčių mokėjimo. Šios taisyklės kilo iš prieš metus vykusios EBPO konsultacijos mokesčių vengimo klausimais.²⁶ Tokios taisyklės atsirado dėl to, nes vis dar yra asmenų, kurie su konsultantų ir finansinių tarpininkų pagalba toliau slepia ofšorinį turtą ir išvengia CRS taikymo. Naujos taisyklės bus taikomos tokiems asmenims ir jų konsultantams, išleidžiant prievolę plačiam spektrui tarpininkų atskleisti CRS išvengimo schemas kompetentingoms finansinėms institucijoms. Naujos taisyklės reikalauja, kad būtų pranešama ir apie ofšorinio turto, kompanijų ir patikų tikruosius savininkus.²⁷ Tokia praktika rodo, kad EBPO aktyviai reaguoja į pasaulyje vykstančius mokesčių bei CRS vykdomų informacijos mainų vengimo, apėjimo procesus, todėl ieško priemonių, kaip galima juos sumažinti, taip kovodama su mokesčių vengimu visame pasaulyje.

Apžvelgę aukščiau paminėtus atvejus, galima daryti išvadą, kad CRS įgyvendinimas teikia naudą ne tik jas įgyvendinusioms valstybėms, bet ir visam pasauliui. Automatinių informacijos mainų įvedimas yra tinkama prevencinė ir edukacinė priemonė mokesčių mokėtojams, nes jie išsamiau susipažįsta su savo prievole mokėti mokesčius savo mokesčių rezidavimo valstybėje bei su pasekmėmis, atsirandančiomis, jei mokesčiai

---

²⁴ SCHMID, H. M.; GRUNERT, E.W. The OECD common reporting standard (CRS): FATCA is going global. The CRS poses new compliance challenges for financial institutions. *Business Law Magazine*. 2015, p. 8.

²⁵ FITGIBBON, W. 'The worl has changed': Europe targets advisers, accountants, lawyers with new tax rule [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.icij.org/blog/2018/03/world-changed-europe-targets-advisers-accounts-lawyers-new-tax-rules/>>.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Game over for CRS avoidance! OECD adopts tax disclosure rules for advisers* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/game-over-for-crs-avoidance-oecd-adopts-tax-disclosure-rules-for-advisors.htm>>.

nebus tinkamai sumokėti. Nėgana to, CRS įgyvendinimas prisideda ir prie atvejų, kai pasitelkiant Standartą yra atskleidžiamas bankų bendradarbiavimas atliekant finansinius nusikaltimus, susijusius su pinigų plovimu, teroristų finansavimu ar mokesčių vengimu, taip pat CRS išvengimo galimybė buvo atskleista, kai konsultantai, apskaitininkai ar teisininkai pasitelkia agresyvaus mokesčių planavimo schemas.

1.4. CRS spragos, leidžiančios išvengti automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas taikymo

Pats CRS numato, kad norint užtikrinti veiksmingą duomenų teikimo ir išsamaus patikrinimo procedūrų įgyvendinimą bei jų laikymąsi, jurisdikcija privalo priimti ir įgyvendinti atitinkamas taisykles ir administracines procedūras.²⁸ Lietuvoje įstatymas numato, kad finansų įstaigos turi užtikrinti, kad CRS įgyvendinimas būtų įvykdytas: finansų įstaiga privalo susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kuriais siekiama apeiti informacijos, susijusios su Direktyvos, Bendro duomenų teikimo standarto ir Lietuvos tarptautinių sutarčių ar susitarimų dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų, rinkimą.²⁹ Tačiau CRS, įsigaliojęs tik prieš du metus, vis dar turi spragų, kurios leidžia išvengti jo taikymo CRS jurisdikcijose. Žemiau pateikiami būdai, kurių pagrindu galima išvengti CRS taikymo:

1. Šalys CRS gali pasirašyti dvejais būdais – dvišalėmis informacijos mainų sutartimis pagal valstybes bei daugiašaliu susitarimu dėl automatinio keitimosi informacija. Šalys, kurios standartą pasirašo dvišale sutartimi, piktnaudžiauja galimybe nesikeisti duomenimis, sukurdamos fiktyvią bei klaidingą duomenų apsaugos būtinybę ar prielaidą.

Viena iš didžiausių CRS bėdų yra tai, kad šalys, priimančios standartą dvišalėmis sutartimis, naudojami fiktyviai iškelta konfidencialumo užtikrinimo būtinybe, kuria nori apsaugoti šalyje egzistuojančią ofšorinių įmonių industriją: „gali būti, kad kai kuriose jurisdikcijose bus reikalaujama, kad duomenis teikiančios finansų įstaigos tokius veiksmus atliktų vadovaudamosi jų jurisdikcijoje galiojančiomis privatumo apsaugos ir

---

²⁸ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Common Reporting Standard. Iš *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014, IX skyrius A str., p. 61.

²⁹ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 13 str. 1 d.

duomenų atskleidimo taisyklėmis“.³⁰ Viena iš šalių yra Bahamų salos, kuri tai daro prisidengdama tuo, kad yra įsipareigojusi CRS dalyvė, bet nurodydama, kad joje vyrauja unikalūs požiūriai į standarto įgyvendinimą, panašus į keitimąsi duomenimis pagal pareikalavimą. Šalies atstovai teigia, kad taip saugo tiek jurisdikcijos, tiek savo kliento interesus.

Kai kurios jurisdikcijos, pasirinkusios dvišalį būdą įgyvendinti CRS, atsisako svarstyti CRS susitarimus, kurie yra paremti fiktyviai iškelta konfidencialumo būtinybe. Nepaisant to, yra atnaujinta informacija, kad EBPO įkurtas Pasaulinis forumas atliks įtartinų jurisdikcijų duomenų saugumo ir konfidencialumo vertinimą, kuris sumažins kiekvienos jurisdikcijos poreikį atlikti vertinimus kitų valstybių, įteisinusių automatinį duomenų apsikeitimą, konfidencialumo užtikrinimo atžvilgiu.

Vienas iš siūlomų problemos sprendimo būdų – kaip vienintelį galimą teisinį pagrindą CRS palikti tik daugiašalę konvenciją dėl savitarpio pagalbos mokesčių klausimais, o dvišalį pasirinkimą panaikinti.³¹ Tai leistų išvengti atvejų, kai Standartas priimamas dvišalėmis sutartimis ir jo nesilaikoma dėl fiktyviai iškelto konfidencialumo būtinybės.

2. Asmuo, įsisteigęs patiką (angl. – *trust*) – svetimo turto administravimas – Jungtinėse Amerikos Valstijose, gali atsідaryti sąskaitą kitoje šalyje, esančioje CRS jurisdikcijoje, ir išvengti Standarto taikymo savo rezidavimo valstybėje.

Asmuo gali išvengti CRS taikymo pasinaudodamas įsteigta patika JAV - jei jis, būdamas ne JAV rezidentas, gauna kontrolę JAV rezidento patikai, tai ši patika pripažįstama kaip ne JAV patika. JAV patika reiškia tokią patiką, kuri priklauso JAV teismų jurisdikcijai ir bent vienas JAV asmuo turi teisę kontroliuoti patiką.³² Jei nėra bent vieno iš šių elementų, patika pripažįstama kaip ne JAV patika. Patikos kontrolė reiškia asmens galimybę spręsti, kada nutraukti patiką, ar nori panaikinti, pridėti ar pakeisti patikėtinį ir pan. Tai, kad asmuo įgyja kontrolę, kuri pripažįstama kaip ne JAV patika, reiškia, kad apie jas nebus pranešta CRS pasirašiusioms valstybėms.³³ Taip yra dėl to, nes, nors ir yra pasirašyta FATCA sutartis tarp Lietuvos ir JAV, tačiau sutartyje JAV

---

³⁰ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Commentaries on the Model Competent Authority Agreement and the Common Reporting Standard. Iš Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters. OECD Publishing, 2014, I skyrius 2 d., p. 94.

³¹ MORRIS, M. *Planning for the CRS: CRS loopholes* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.the-best-of-both-worlds.com/crs-loopholes.html>>.

³² DELOITTE. U.S. Taxation and information reporting for foreign trusts and their U.S. owners and U.S. beneficiaries [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-foreign-trusts-final-021315.pdf>>.

³³ COTORCEANU, P. A. Hiding in plain sight: how non-US persons can legally avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts&Trustees*, 2015, p. 9.

nesutinka keistis visa informacija apie šalyje atidarytas finansines sąskaitas, pavyzdžiui, depozitines, ne grynujų pinigų ar kontroliuojančių asmenų valdomas sąskaitas.³⁴ Tačiau jei asmuo nuspręs atsidaryti sąskaitą CRS jurisdikcijoje, pavyzdžiui, Šveicarijoje, ji asmenį matys kaip JAV rezidentą dėl patikos JAV, todėl Šveicarijos finansų įstaiga apie atidarytą sąskaitą praneš JAV, kuri neturės pareigos pranešti asmens rezidavimo valstybei.

Ši situacija galimai būtų išspręsta tada, kai JAV pakeis FATCA sutarčių įsipareigojimus, kuriomis pradės keistis visa informacija, įskaitant informaciją apie depozitines sąskaitas, ne grynujų pinigų bei kontroliuojančių asmenų valdomas sąskaitas, kuria keičiasi ir kitos šios sutarties šalys.

3. CRS įgyvendinimo išvengiama nusiperkant pilietybę ar naudojant fiktyvias mokesčio rezidavimo pažymas mokesčių neapmokestinančiose valstybėse, taip pat CRS taikymo išvengia klientai, turintys kelių jurisdikcijų rezidavimo pažymėjimus, kurie nurodo tik teritorinę mokesčių apmokėjimo vietą.

Asmenys, norėdami išvengti CRS taikymo, nusiperka pilietybes ar įgyja mokesčių rezidavimo pažymas jurisdikcijose, tokiose kaip Honkongas, Monakas, Dubajus, Bahamų salos, Portugalija, Gibraltaras ir kt., kuriose mokesčiai netaikomi arba taikomi teritoriniai mokesčiai ar mokesčių sumažinimas. Tokiais atvejais, dažniausiai, asmenys naudojami valstybės, kurioje gyvena, socialiniais privalumais, apsimesdami rezidentais kitose valstybėse, kuriose nereikalaujama, kad pilietis ar rezidentas praleistų ilgą laiko tarpą jose. Jei pats sąskaitos turėtojas neįgyja pažymos ar pilietybės tokiose valstybėse, tada, kaip alternatyvą, jis neatlygintinai perduoda savo turtą šeimos nariams, neseniai įsikėlusiems į tokias jurisdikcijas.

Kai kurios CRS įgyvendinusios valstybės pasirenka savanoriško slaptumo (angl. *voluntary secrecy*) veikimą, kuris reiškia, kad valstybė dalijasi informacija, tačiau atsisako ją gauti iš kitų CRS valstybių. Tokį būdą pasirinko Kaimanų salos - ji siūlo asmenims nusipirkti rezidavimo pažymas ar pilietybę, tačiau užtikrina savanoriško slaptumo veikimą. Taip valstybė surenka lėšų parduodama rezidavimo pažymas bei pilietybes. Šalyse, kuriose pasirenkama taikyti savanoriško slaptumo veikimą, visi rezidentai ir piliečiai automatiškai tampa asmenys, apie kuriuos nėra pranešama.³⁵

Šią CRS išvengimo galimybę siūloma spręsti, visų pirma, sukuriant papildomus asmens išsamaus patikrinimo (angl. *due diligence*) reikalavimus nustatant tikrąją asmens

---

³⁴ *Ibid.*, p. 3.

³⁵ FOWLER, N. *Faking residency: OECD's Common Reporting Standard leaves the door wide open for fraud* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.taxjustice.net/2017/05/23/faking-residency-how/>>.

rezidavimo valstybę, kai asmens rezidavimo pažyma ar pilietybė yra nusiperkama, arba kai valstybė yra pasirinkusi savanoriško slaptumo veikimo principą. Taip pat siūloma asmenis papildomai tikrinti tada, kai jų rezidavimo valstybė neatitinka jų gimimo valstybės ar tautybės. Jei visi anksčiau paminėti indikatoriai yra ištirti, deklaruota rezidavimo vieta negali būti automatiškai atmesta, tokiu atveju priimant sprendimą reikia atsižvelgiant į asmens visas buvusias rezidencijas per praėjusius 10 metų kaip indikatorių numanant dabartinę gyvenamąją vietą, naudojant elektroninius, popierinius bei asmens ryšių palaikymo įrodymo būdus.³⁶ Neteisingas rezidavimo valstybės numanymas gali būti pataisytas atsižvelgiant į dokumentus, kurie įrodytų, kad sąskaitos turėtojas daugiau neturi jokių mokesčių pareigų tai jurisdikcijai - tokiais dokumentais gali būti mokesčių patikrinimo pažymėjimai (angl. *tax clearance certificate*).

4. Finansinės institucijos, daugiausia patikos tiekėjai, siūlo klientams uždaryti sąskaitas ir atsidaryti naujas susijusiose finansinėse institucijose tose šalyse, kurios nėra priėmusios CRS³⁷, taip siūlant išvengti standarto taikymo rezidavimo valstybėse.

Finansinės institucijos perkėlinėja klientus į ne CRS jurisdikcijas dėl tarptautinių patikos kompanijų, kurios neseniai įsigijo patikos licencijas JAV, populiariausia jų vieta - Pietų Dakota. Taip yra dėl to, nes Pietų Dakotoje lėšos, perduotos privačioms patikoms, yra valstijos neapmokestinamos, taip pat kaip ir pajamos iš patikos fondų – Pietų Dakota už juos nerenka pajamų mokesčio. Yra manoma, kad suteikdama galimybę nemokėti mokesčių, Pietų Dakotos teisė, turėdama kaip vienos iš stipriausių privatinės teisės, susijusios su patika, reputaciją, neįpareigoja asmenų nei investuoti į vietinius fondus, nei realiai gyventi valstijoje.³⁸ Finansinės institucijos, bendradarbiaudamos su klientu, ignoruoja CRS antivengimines gaires nevykdydamos abipusio informacijos keitimosi procedūrų ir praktikos, remdamosi teisiniu susitarimu, kad antivengiminės normos valstybėje yra neefektyvios tol, kol CRS nėra įgyvendintas.

CRS vengimą perkeltiant sąskaitas į kitas valstybes, kurios nėra įteisinusios CRS, galima išspręsti pasitelkiant pačio CRS normas, kurios nurodo, kad jei finansinės institucijos perkėlė kliento sąskaitą į su atitinkama finansine institucija susijusią įmonę standarto netaikančioje jurisdikcijoje, jai vis tiek lieka CRS taikymo pareiga. Tai puikiai įrodo CRS komentare pateiktas pavyzdys: „duomenis teikianti finansų įstaiga pataria klientui turėti sąskaitą susijusiame subjekte, kuris yra nedalyvaujančioje jurisdikcijoje.

---

³⁶ MORRIS, M. *Planning for the CRS: CRS loopholes* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.the-best-of-both-worlds.com/crs-loopholes.html>>.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ MATTHEWS, D. *South Dakota is a tax haven for the rich* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018 m. sausio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://rapidcityjournal.com/news/local/why-south-dakota-is-a-tax-haven-for-the-rich/article_bfe0d2ee-56c4-58fe-a7d0-32354c0b28f8.html>.

Tai suteikia galimybę duomenis teikiančiai finansų įstaiga išvengti duomenų teikimo ir tuo pačiu pasiūlyti klientui teikti paslaugas ir išlaikyti ryšius su klientu taip, tarytum sąskaitą tvarkytų pati duomenis teikianti finansų įstaiga. Tokiu atveju reikėtų laikyti, kad sąskaitą tvarko duomenis teikianti finansų įstaiga, ir todėl jai galioja duomenų teikimo ir išsamaus patikrinimo reikalavimai.”³⁹ Taigi šiuo atveju finansinė institucija turėtų įpareigoti sąskaitą perėmusią jurisdikciją teikti duomenis asmens rezidavimo valstybei.

Bendrojo duomenų teikimo standarto, įsigaliojusio 2016 m. sausio 1 d., kuriuo siekiama kovoti su tarptautiniu mokesčių vengimu, vis dar galima išvengti. Tai daroma pasitelkiant fiktyvią konfidencialumo užtikrinimo būtinybę (kai sutartys pasirašomos dvišaliu būdu), steigiant patikas JAV, nusiperkant pilietybę ar rezidavimo pažymą šalyje, kurioje mokesčiai neapmokestinami ar taikomas jų sumažinimas, taip pat perleidžiant turtą šeimos nariams, neseniai persikėlusiems į tokias valstybes, perkelti sąskaitas į valstybes, kuriose CRS netaikomas. Tačiau apie šiuos būdus žinant EBPO, kuri yra atsakinga už automatinį duomenų apsikeitimą, tikėtina, kad bus imtasi priemonių šias spragas naikinti ir privalomas tarpvalstybinis finansinių sąskaitų duomenų keitimasis bus užtikrintas.

1.5. Žingsniai, kurių reikia imtis, norint tobulinti CRS

Nors EBPO, dirbdami kuriant CRS, jau įrodė, kad siekiant automatinių informacijos mainų Standarto įgyvendinimas gali būti efektyvus, tačiau pastebėta keletas aspektų, kuriais jis turėtų būti tobulinamas tiek iš praktinės, tiek iš teisinės pusės. Tikrasis CRS sėkmingumo rodiklis yra ne kiekybė, kiek informacijos bus apsikeista, o sėkmingas kokybiškas mainų įvykdymas, kuris bus pasiektas. Dėl šios priežasties yra svarbu tobulinti Standartą, siekiant, kad automatiniai informacijos mainai apie finansines sąskaitas būtų kokybiški - EBPO savo pristatytame pranešime⁴⁰ pateikia sritis, kurių ribose Standartas turi būti tobulinamas.

1. Tobulinti informacijos rinkimo būdus bei surinktos informacijos kokybę. Norint užtikrinti automatinių mainų konkrečius rezultatus yra svarbu, kad informaciją gaunanti šalis turėtų galimybę susieti gautą informaciją su atitinkamu asmeniu ir mokesčių administratorius galėtų ją panaudoti. Toks užtikrinimas turi įvykti per teisės

---

³⁹ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Commentaries on the Model Competent Authority Agreement and the Common Reporting Standard. Iš *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014, IX skyriaus 5 str., p. 208.

⁴⁰ *Ibid.*

aktus ir juose numatytus reikalavimus mainams. Vykstant informacijos mainams, dažniausiai yra perduodama masinė informacija, todėl labai svarbu, kad automatinis informacijos siejimas (angl. *matching*) įvyktų. EBPO tyrimas rodo, kad kai rezidavimo valstybė gauna informaciją su mokesčių identifikavimo numeriu (angl. *TIN*), susiejimo lygis (angl. *matching rate*) smarkiai pakyla ir taip mokesčių mokėtojas yra identifikuojamas. Pavyzdžiui, tyrimo rezultatai rodo, kad susiejimo lygis pakyla apie 30%, jei identifikavimo numeris yra pateiktas rezidavimo valstybei. Be identifikavimo numerio, daugiausia rezidavimo valstybių, norėdamos identifikuoti mokesčių mokėtoją, reikalauja šių duomenų: vardo, pavardės, adreso, gimimo datos.

Informacijos kokybės užtikrinimas prasideda renkant duomenis iš mokėtojo ar mokėtojo agento (angl. *payer agent*) bei tikslaus jų perdavimo iš šaltinio valstybės rezidavimo valstybei. Identifikavimo numerio kokybė ir tikslumas yra kur kas didesnis, jei jis yra įtrauktas į oficialų dokumentą, kuris gali būti patikrintas mokėtojo ar mokėtojo agento. Informacijos kokybė taip pat padidėja, kai valstybė pateikia algoritmą, kuriuo identifikavimo numeris gali būti patikrinamas ir patvirtinamas pačio mokėtojo ar mokėtojo agento. Šio identifikavimo numerio įtraukimas į oficialų dokumentą gali būti užtikrinamas įtraukiant šį reikalavimą į patį CRS tekstą.

Norint, kad perduodama informacija rezidavimo valstybei būtų naudinga, privaloma, kad ji būtų tiksli bei pateikiama kartu su visais kitais duomenimis. Pavyzdžiui, norint, kad identifikavimo numeris būtų naudingas, jis turi būti būtent tos rezidavimo valstybės identifikavimo numeris, jis turi būti galiojantis, įrašytas be klaidų, pateikiamas su kita privaloma informacija. Panašūs kokybės klausimai yra ir su vardais bei adresais, kurie yra komplikuoti dėl skirtingų kalbų, dvigubų vardų ar pavardžių, skirtingų alfabetų ir skirtingų adresų formuluočių skirtingose valstybėse. Vardų bei adresų informacijos kokybė galėtų būti pagerinta, jei jie būtų pateikti nustatytame XML formate. XML paremtas formatas leidžia automatiškai nustatyti duomenis bei struktūrizuotas formatus leidžia informaciją gaunančiai valstybei lengviau identifikuoti ir atskirti pateiktos informacijos reikšmę. Pavyzdžiui, tai leistų išvengti sunkumų atskiriant vardą nuo pavardės ar buto numerį nuo gatvės numerio.

Taigi privalomi reikalavimai, tokie kaip identifikavimo numerio bei informacijos pateikimas naudojant būtent nustatytą XML formatą, turėtų būti įtraukti į CRS tekstą, taip skatinant lengvesnį informacijos siejimą bei duomenų teisingumą.

2. Laiku pateikiama informacija. Laiku suteikiama informacija yra kritiškai svarbi norint efektyviai ją panaudoti informaciją gaunančioje šalyje. Visos šalys turi tam tikrus periodus (angl. *reporting period*), kuriems praėjus jie nebegali atlikti jokių

mokesčių sumos pakeitimų tam tikriems mokestiniams metams. Turint omenyje tokį periodą, mokesčių institucija turi gauti informaciją per pakankamą laiko tarpą, kad spėtų ją įvertinti ir nuspręsti, ar mokesčių mokėtojai atitinka reikalavimus. Lietuvoje šis periodas yra nustatytas įsakymu - informacija už kalendorinius metus turi būti pateikta VMI prie FM iki kitų kalendorinių metų liepos 1 d.⁴¹ Taigi laiku perduodama informacija leistų užtikrinti, kad informaciniai mainai bus atlikti kokybiškai.

3. Konfidencialumas ir su juo susiję klausimai. Norint šalis sudominti automatiniais informacijos mainais, valstybės turi būti užtikrintos, kad informacija liks konfidenciali tiek iš teisinės, tiek iš praktinės pusės, bei bus naudojama tik Standarto leistiniems tikslams - VMI prie FM privalo užtikrinti, kad informacija bus tvarkoma tik tokios apimties, kuri būtina Direktyvos bei Lietuvos tarptautinių sutarčių ar susitarimų dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų nuostatoms įgyvendinti.⁴² Nėgana to, informaciją siunčianti valstybė turi apsvarstyti abipusiškumo klausimus šiuose mainų santykiuose su kitomis valstybėmis. Abipusiškumo klausimai reiškia tai, kad informacija keisis abi šalys ir jos abi sugebės užtikrinti CRS keliamus konfidencialumo reikalavimus, kurių būtinybė yra įtvirtinta ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva: „kadangi duomenų tvarkymo sistemos skirtos tarnauti žmogui; kadangi nepriklausomai nuo fizinių asmenų tautybės ar gyvenamosios vietos, duomenys turi būti tvarkomi gerbiant žmogaus teises ir laisves, ypač privatumo teisę, taip pat remiant ekonominę ir socialinę pažangą, prekybos plėtrą bei žmonių gerovę.“⁴³ Tokie reikalavimai turi būti įtvirtinti valstybių vietinėje teisėje - duomenis teikianti finansų įstaiga atsako už informacijos apsaugą iki jos pateikimo VMI prie FM. Už gautos informacijos tvarkymo teisėtumą bei gautos informacijos saugos reikalavimų įgyvendinimą atsako VMI prie FM.⁴⁴ Taigi norint dalyvauti CRS vykdomuose informacijos mainuose, valstybės turi užtikrinti, kad šalyje tiek iš praktinės, tiek iš teisinės pusės bus visapusiškai užtikrintas informacijos konfidencialumas.

---

⁴¹ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 9 str.

⁴² *Ibid.*, 28 str.

⁴³ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. OL, 1995 L 281, 2 str.

⁴⁴ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 9 str.

4. CRS vientisumo išlaikymas. CRS vykdymui buvo sukurtas platus spektras taisyklių, kokia finansine informacija reikės keistis, apimančių tiek sąskaitų turėtojus, apie kuriuos turi būti pranešama, tiek finansines institucijas, kurios praneša informaciją, tam, kad būtų kuo labiau užtikrintas abipusis vienodos informacijos pasikeitimas. Šių reikalavimų galima išvengti anksčiau aptarta fiktyvia konfidencialumo būtinybe bei valstybės vykdoma savanoriško slaptumo politika. Todėl yra svarbu, kad jurisdikcijos, kartu su efektyviu standarto įgyvendinimu, įtrauktų piktnaudžiavimą draudžiančias taisykles, kuriomis būtų panaikinta galimybė asmenims išvengti mainų ar asmens išsamaus patikrinimo reikalavimų.

5. Teisinis analizavimas. Visi realūs ar numanomi CRS išvengimo būdai, kurie pasiekia EBPO, yra analizuojami vertinant jų riziką visai Standarto vienybei bei efektyvumui. Šie būdai, visuomenei pristatyti kaip spragos (angl. *loopholes*), realybėje gali skirtis ir būti arba sąmoningi sprendimai tam tikrais klausimais, arba valstybių netinkamas CRS interpretavimas. Dėl šių priežasčių privaloma atsižvelgti į kiekvienos iš šių spragų prigimtį ir rizikos lygį. Tinkamas veiksmų kursas kiekvienai spragai suvaldyti yra suderinamas su atsakingais EBPO komitetais, kurie imasi šių veiksmų:

a) Nuolatinis viešųjų gairių kūrimas, skatinantis tikslų ir nuoseklų CRS įgyvendinimą (pavyzdžiui, siekiant išvengti neteisingo CRS taikymo);

b) Nuolatinis produktų, struktūrų ir priemonių dalinimasis tarp vyriausybių, kuriomis siekiama išvengti CRS (pavyzdžiui, konkrečių draudimo produktų, rezidavimo pažymų schemų, gaunamų per investicines programas), taip pat rizikingų CRS vietų pateikimas;

c) Teikti vyriausybėms informaciją, kuri gali būti panaudojama atliekant auditus bei stiprinant informacijos mainus bei bendradarbiavimą;

d) Kovos su piktnaudžiavimu (angl. *anti-abuse*) nuostatų tobulinimas, kurias jurisdikcijos gali priimti skatinant finansines institucijas, asmenis ar tarpininkus nenaudoti Standarto stengiantis išvengti informacinių mainų ar asmens veiklos teisinio ir finansinio patikrinimo procedūrų;

e) Bendradarbiaujant su Pasauliniu forumu nustatyti ir spręsti nepakankamą CRS įgyvendinimo atvejus jurisdikcijose.

Apžvelgiant aukščiau pateiktus atvejus, kuriais CRS turi būti tobulinamas, matoma, kad tai apima ne vieną sritį. Tačiau numatoma, kad CRS reikšmė pasauliui bus didelė, nes neatsižvelgiant į įgyvendinimo kainą bei kitus iškilusius sunkumus, CRS neabejotinai taps labai svarbiu įrankiu pasaulinei kovai prieš mokesčių slėpimą naudojant užsienio

sąskaitas (angl. *offshore accounts*).⁴⁵ Automatiniai finansiniai mainai per CRS neišvengiamai padidins galimybes atlikti tolimesnius tyrimus per kompetentingas mokesčių institucijas visose CRS įgyvendinuosiose valstybėse, taip pat ir greitas bei ekonomiškai technologiškai pagrįstas ataskaitas. Pasaulinio masto skaidrumas gali paskatinti sustiprinti vykdymo užtikrinimo veiksmus, kurie būtų nukreipti ne tiek į vengiančius mokėti mokesčius mokesčių mokėtojus, bet ir į finansines institucijas.⁴⁶ Tačiau nors Standartas vis dar turi sričių, kuriose turėtų būti tobulinamas, tačiau jau dabar yra prognozuojama, kad jis pakeis pasaulinį informacijos apie finansines sąskaitas keitimąsi ir mokesčių surinkimas bus efektyvesnis.

---

⁴⁵ SCHMID, H. M.; GRUNERT, E.W. The OECD common reporting standard (CRS): FATCA is going global. The CRS poses new compliance challenges for financial institutions. *Business Law Magazine*. 2015, p. 8.

⁴⁶ *Ibid.*

2. UŽSIENIO SĄSKAITOMS TAIKOMŲ MOKESTINIŲ PRIEVOLIŲ VYKDYMO AKTAS

Šioje magistro darbo dalyje išsamiai analizuojamas FATCA. Šios dalies tikslas yra aptariant vykdymo akto susikūrimą, jo tikslus, pagrindinius bruožus ir įgyvendinimo žingsnius daryti išvadas, kokią naudą valstybės gauna priėmusios šį automatinį informacijos mainų instrumentą. Taip pat aptariami atvejai, kai FATCA pasirašoma tarp JAV ir kitos valstybės, tačiau informacijos mainai nėra įvykdomi tiek JAV asmenų, tiek kitos valstybės asmenų atžvilgiu. Atsižvelgiant į šiuos atvejus, taip pat į kitas sritis ir IRS siūlymus, pateikiami būdai, kurių ribose FATCA turėtų būti tobulinamas.

2.1. Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto susikūrimas ir pagrindiniai bruožai

2010 m. JAV priėmė teisės aktą, žinomą kaip Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo aktą (angl. *Foreign Account Tax Compliance Act*, toliau - FATCA), kuris reikalauja, kad užsienio finansinės institucijos praneštų apie JAV asmenų sąskaitų duomenis JAV mokesčių administratoriui. Suprasdami, kad tai reikalauja tiek teisinių žinių, tiek finansinių išteklių, JAV nusprendė modelį FATCA įgyvendinimui (Model FATCA IGA) kurti kartu su penkiomis EBPO dalyvėmis – Prancūzija, Vokietija, Italija, Ispanija ir Jungtine Karalyste. FATCA IGA modelis FATCA įgyvendinimą keistis informacija nustato įpareigodamas finansines institucijas pranešti vietinėms mokesčių kompetentingoms institucijoms, kurios automatiškai keistųsi informacija su JAV mokesčių kompetentingomis institucijomis. FATCA IGA modelis naudojamas ne tik FATCA įgyvendinimui, bet buvo panaudotas ir kaip CRS šablonas. Šis modelis nustato įsipareigojimą dirbti su suinteresuotomis šalimis, EBPO ir, kur įmanoma, su Europos Sąjungos šalimis priimant FATCA IGA modelio taisykles: per įmanomą laikotarpį sukurti bendrą automatinio keitimosi informacija modelį, įskaitant mainų ataskaitų ir asmens išsamaus patikrinimo procedūrų kūrimą.⁴⁷ Šį vykdymo aktą nusprendė sukurti JAV mokesčių administratorius - Vidaus pajamų tarnyba (angl. *Internal Revenue Service*, toliau - IRS).

FATCA sutartis yra dvišalė, todėl JAV vyriausybė su kiekviena valstybe sudaro atskirą susitarimą dėl automatinio informacijos apie finansines sąskaitas mainų. Lietuvoje

---

⁴⁷ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Automatic Exchange of Financial Account Information* [interaktyvus]. 2016 [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>>.

FATCA susitarimas įtvirtintas 2014 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimu dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo⁴⁸. Susitarimo preambulėje teigiama, kad šalys pasirašė šį susitarimą siekdamos pagerinti tarptautinių mokestinių prievolių vykdymą teikiant savitarpio pagalbą mokesčių klausimais veiksmingos automatinių informacijos mainų infrastruktūros pagrindu. Pirmenybinis FATCA politikos tikslas – gerinti mokestinių prievolių vykdymą.⁴⁹

IRS, kurdamas šį vykdymo aktą, kaip priverstinę priemonę valstybėms jį įgyvendinti, sukūrė išskaičiuojamąjį mokestį. Tokiu būdu FATCA reikalauja, kad būtų taikomas 30% išskaičiuojamasis mokestis, padarytiems mokėjimams JAV mokėtojų (įskaitant JAV bankus, tarpininkus ir kompanijas), FATCA neapimančioms užsienio finansinėms institucijoms ir ne finansiniams užsienio subjektams. Šis mokestis yra taikomas tada, kai mokėjimai apima tam tikras pajamas (tokias kaip dividendus, palūkanas, draudimo premijos ir kt.), kurių šaltinis yra JAV.⁵⁰ Lietuvos ir JAV susitarime išskaitomo mokėjimo sąvoka pateikiama taip: mokėjimas, kuriam taikomi JAV išskaičiuojamieji mokesčiai – bet koks palūkanų (įskaitant pradinės emisijos nuolaidą), dividendų, nuomos mokesčio, atlyginimo, darbo užmokesčio, premijos, anuiteto, kompensacijos, atlygio, uždarbio ir kitų nustatytų ar nustatytinų metinių ar periodinių pajamų ir pelno išmokėjimas, jeigu jis atliekamas iš Jungtinėse Valstijose esančių šaltinių. Neatsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, mokėjimui, kuriam taikomi JAV išskaičiuojamieji mokesčiai, nepriskiriamas mokėjimas, kuris pagal atitinkamus JAV išdo departamento teisės aktus nelaikomas mokėjimu, kuriam taikomi išskaičiuojamieji mokesčiai.⁵¹ Taigi finansų įstaiga išskaičiuoja 30% mokestį nuo kiekvieno mokėjimo, kuriam taikomi JAV išskaičiuojamieji mokesčiai, bet kuriai nedalyvaujančiajai finansų įstaigai. Ribos, kokiems mokėjimams taikomas išskaičiuojamasis mokestis, ateityje plėsis - IRS nurodo, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. yra numatoma, kad 30% išskaičiuojamasis mokestis bus pradėtas taikyti visoms pajamoms, gautoms iš pardavimo ar kitokio

---

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638.

⁴⁹ *Ibid.*, preambulė.

⁵⁰ INTERNAL REVENUE SERVICE. *Summary of FATCA Timelines* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.irs.gov/businesses/corporations/summary-of-fatca-timelines>>.

⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 1 str. 1 d. ii p.

disponavimo bet kokio tipo turtu, iš kurio gaunamos JAV pajamos.⁵² Tačiau užsienio finansinė institucija gali išvengti išskaitymo sutikdama dalyvauti FATCA automatiniuose finansinės informacijos mainuose ir įsipareigodama atskleisti IRS informaciją apie sąskaitas, atidarytas JAV mokėtojų, ir mokėjimų, padarytų FATCA neatitinkantiems subjektams.⁵³

Svarbu paminėti tai, kad tada, kai FATCA buvo pristatyta JAV, JAV piliečių, atsisakančių JAV pilietybės, skaičius procentaliai pasiekė aukščiausią lygį⁵⁴ per visą JAV istoriją. Taip įvyko todėl, kad piliečiai nenorėjo, kad būtų atskleista apie visą jų turtą, laikomą užsienyje. Svarbu paminėti ir tai, kad FATCA padarė didelę įtaką Europos investavimo kompanijoms. Yra nuomonių, kad FATCA buvo priimta kaip atgrasymo priemonė investavimui į JAV turtą, tokiu būdu trukdydama JAV ekonomikos augimui.⁵⁵ Taip atsitiko dėl to, kad siekdami sutaupyti pinigų asmens išsamaus patikrinimo procesams įdiegti bei operacinėms sistemoms atnaujinti pagal FATCA nuostatas, užsienio finansinės institucijos galimai vengė investicijų į JAV turtą (akcijas, obligacijas), dėl kurių galėjo sumažėti akcijų indeksai JAV ir kitose finansinių indeksų rinkose. Užsienio finansinės institucijos yra FATCA subjektai, neatsižvelgiant į tai, ar jos turi JAV mokesčių mokėtojų kaip klientų ar investuotojų, nebent sugeba įrodyti priešingai – kad JAV mokesčių mokėtojų neturi kaip klientų ar investuotojų. Norėdamos išvengti šio išskaičiuojamojo mokesčio, Europos kompanijos turi atitikti FATCA reikalavimus ir, dauguma atveju, suteikti JAV platų spektrą informacijos duomenų.⁵⁶ Tačiau pati IRS teigia, kad FATCA nėra sukurtas surinkti išskaičiuojamojo mokesčio, juo tik norima priversti užsienio finansines institucijas bei kitas užsienio institucijas atskleisti informaciją apie JAV sąskaitų valdytojus ir savininkus.⁵⁷ Tokiu būdu IRS pasiekė, kad šiame susitarime dalyvautų didžioji dalis pasaulio jurisdikcijų, kitaip joms teks mokėti šį išskaitymo mokestį. Tačiau JAV buvo skyrusi kelis metus valstybėms įgyvendinti

---

⁵² INTERNAL REVENUE SERVICE. *Summary of FATCA Timelines* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.irs.gov/businesses/corporations/summary-of-fatca-timelines>>.

⁵³ CHRISTENSEN III, H.; TITARD, J. M. The amazing development of exchange of information in tax matters: from double tax treaties to FATCA and the CRS. *Trusts & Trustees*, 2016, Volume 22, Issue 8, p. 921.

⁵⁴ GADŽO, S.; KLEMENČIČ, I. Effective international information exchange as a key element of modern tax systems: promises and pitfalls of the OECD's common reporting standard. *Public Sector Economics*, 2017, 41 (2), p. 213.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ SAMBUR, J.; ECKL, P. The Impact of the US Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) on European Entities. *European Taxation*, 2012, p. 37.

⁵⁷ BRODZKA, A. FATCA from the European Union perspective. *Journal of Governance and Regulation*, 2013, Volume 2, Issue 3, p. 12.

FATCA iki kol išskaičiuojamasis mokestis nustatytiems JAV mokėjimams buvo pradėtas taikyti 2017 m. sausio 1d.⁵⁸

Iš Europos Sąjungos perspektyvos yra matoma, kad tarptautiniu lygiu atlikti teisiniai pakeitimai, norint įgyvendinti FATCA, sustiprina automatinius informacijos mainus tarp Europos Sąjungos valstybių narių bei trečiųjų šalių, taip pat gerina ir mokesčių skaidrumą pasauliniu lygiu. Galiausiai, bendradarbiavimas tarp tarptautinių organizacijų turi būti tobulinamas siekiant viešųjų interesų, vengiant dvigubo informacijos pranešimo bei skatinant savitarpio pagalbą bendram tikslui pasiekti tarp finansinių institucijų bei mokesčių administratorių.⁵⁹ Taigi galima teigti, kad nors IRS ir panaudojo išskaičiuojamąjį mokestį valstybėms įgyvendinti FATCA, tačiau šis Standartas buvo priimtas viso pasaulio, taip pat ir EBPO, kaip veiksminga priemonė kovai su mokesčių vengimu.

2.2. Valstybėse, pasirašiusiose FATCA, atliekamas vykdymo akto įgyvendinimas

FATCA įgyvendinimo teisinis pagrindas yra specialus tarpvyriausybinių susitarimų (IGA), kuriuo išsprendžiama nacionalinių įstatymų nesuderinamumo su FATCA nuostatomis problema. Šis sprendimas buvo rastas informacijos perdavimo struktūroje, kuriuo nustatyta, kad užsienio finansų institucija neteiks atitinkamos informacijos tiesiogiai IRS, bet teiks ją vietos mokesčių kompetentingoms institucijoms, kurios toliau bendradarbiaudamos apsikeis ja su JAV institucijomis. Trys sutarties modeliai – Model 1, individualus valstybės susitarimas su JAV dėl automatinių informacijos mainų ir Model 2 - buvo paruošti deryboms su kitomis šalimis FATCA įgyvendinimui. Vienintelis Model 1 modelis įtraukia abipusio keitimosi informacija sąvoką, dėl to ir buvo pasirinktas kaip šablonas kuriant CRS. Norint valstybėje įteisinti FATCA, pasirinktas modelis yra derinamas atskirai su kiekviena valstybe. dėl to kiekvienos valstybės įgyvendinimo teisės aktai turi būti nuoseklūs.

IRS yra nustačiusi, kad valstybės, norėdamos įgyvendinti FATCA, turi įvykdyti tris pagrindinius aspektus – verslo, technologijų bei operacinio palaikymo.⁶⁰ Tai reiškia, kad šalys, norėdamos įgyvendinti FATCA, turi ne tik nuspręsti, kokį modelį naudos,

⁵⁸ BRODZKA, A. The deadweight cost of implementation of the Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). *Financial Sciences*, 2014, ISSN 2080-5993, p. 20.

⁵⁹ THE EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Concrete Ways to Reinforce the Fight Against Tax Fraud and Tax Evasion Including in Relation to Third Countries*. Brussels, 2012, COM, 351 str.

⁶⁰ KRAVOS, D. *Implementing FATCA* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.darkokravos.com/implementing-fatca/>>.

įsiregistruoti specialiaame FATCA puslapyje, bet ir užtikrinti, kad turės reikiamą technologinį bei operacinį aprūpinimą efektyviems informacijos mainams. Žemiau išvardinti visi aspektai, aptariant, kokių konkrečių žingsnių turi imtis kiekviena valstybė, norėdama užtikrinti efektyvius informacinius mainus apie užsienio finansines sąskaitas.

1. Verslo aspektas:

a. Valstybėms svarbu suvokti, kuri mainų modelį jos pasirenka įgyvendinant FATCA - valstybėse informacinius mainus su JAV galima įgyvendinti vienu iš pateiktų modelių:

- i. Modelis 1 IGA yra skirtas šalims, kuriose vietinė teisė neleidžia, kad finansų institucijos perduotą informacija tiesiai IRS. Tokio tipo sutartis įtraukia tarpininkaujančią instituciją – nacionalinę mokesčių instituciją, kuri yra atsakinga už informacijos surinkimą iš šalies finansinės institucijos ir perduoda ją IRS tarpvyriausybines sutarties pagrindu. Abipusės sutarties atveju, JAV bankai turės suteikti tokią pat informacija IRS, kuri bus perduodama valstybių kompetentingoms institucijoms.⁶¹ Dėl šios priežasties, kad tiek valstybė narė, pasirašiusi sutartį, tiek JAV keisis informacija, šis modelis yra naudojamas daugeliui FATCA sutarčių bei pasirinktas kaip šablonas EBPO kuriant CRS.
- ii. Antrasis IRS siūlomas modelis yra toks pat kaip pirmasis, tačiau be abipusiškumo elemento – tokiu atveju JAV su kita valstybe informacija nesikeistų.⁶² Kadangi šiuo modeliu FATCA įgyvendinančios valstybės negauna informacijos apie savo mokesčių rezidentus, todėl šis modelis nėra populiarus.
- iii. Modelis 2 IGA yra skirtas toms valstybėms, kurių vietinė teisė nedraudžia užsienio finansinėms institucijoms teikti informaciją tiesiai IRS. Dėl šios priežasties, šis modelis naudojamas tada, kai valstybės gali teisėtai teikti informaciją tiesiai IRS. Buvo dvejojama, ar tokia sutartis būtų priimtina Europos Sąjungos valstybių narių, nes nepanašu, kad bent viena iš jų sutiktų su tokiu informacijos mainų modeliu.⁶³ Vis dėlto, iš Europos Sąjungos šalių, Austrija pasirinko įgyvendinti būtent šį modelį, taip pat kaip

---

⁶¹ BRODZKA, A. The deadweight cost of implementation of the Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). *Financial Sciences*, 2014, ISSN 2080-5993, p. 18.

⁶² *Ibid.*

⁶³ ŚWIĘCICKI, P. FATCA grozi wzrostem bankowych kosztów. *Parkiet*, 2013, p. 23.

keletas kitų kontinentinės Europos šalių – Moldova, San Marinas bei Šveicarija.⁶⁴

Taigi šalys turi suvokti, koks skirtumas tarp pateikiamų įgyvendinimo modelių ir kurį jos nori taikyti siekdamas efektyvių informacijos apie finansines sąskaitas mainų, neprieštaraujant vietiniams teisės aktams.

b. Užsienio finansinės institucijos registravimas – kai jau yra nuspręsta registruoti užsienio finansų instituciją FATCA susitarimui įgyvendinti, užsienio finansų institucija turi apie tai pranešti IRS. Tai yra padaroma per FATCA registracijos puslapį, kuriame IRS peržvelgia prašymą ir jį patvirtina.⁶⁵ Norint užtikrinti, kad užsienio finansų institucija bus identifikuota, IRS jai išduoda pasaulinį registracijos numerį (angl. *GIIN*).

c. Finansinės institucijos, kaip FATCA dalyvės, statuso patvirtinimas - norint užtikrinti, kad JAV sąskaitos yra nustatytos ir jų mokesčių statusas patvirtintas, kiekviena užsienio finansų institucija turi atnaujinti savo, kaip FATCA dalyvės, pinigų plovimo (angl. *anti money laundering*) ir „pažink savo klientą“ (angl. *Know Your Customer*) taisykles bei procedūras. Tai yra kliento išsamaus patikrinimo procedūros, kurias atlieka duomenis teikianti Lietuvos finansų įstaiga, laikydamasi Lietuvos, kuriai duomenis teikianti Lietuvos finansų įstaiga yra pavaldi, pinigų plovimo prevencijos ar panašių reikalavimų.”⁶⁶ Lietuvos finansų įstaiga yra bet kuri finansų įstaiga, Lietuvos rezidentė, išskyrus ne Lietuvoje veikiančią tokios finansų įstaigos filialą bei finansų įstaigos, kuri yra ne Lietuvos rezidentė, filialas, jei toks filialas yra Lietuvoje.⁶⁷ JAV sąskaitos yra tos sąskaitos, kurios priklauso vienam ar keliems JAV asmenims arba JAV užsienio įmonėms. Surenkant informaciją apie JAV mokesčių mokėtojus, svarbu, kad jie žinotų apie FATCA vykdomus informacijos mainus, kurie pasieks IRS. Taip pat pirkėjų mokesčių statusas nurodo, ar užsienio finansų įstaiga bus įpareigota sulaikyti 30% bet kurio tarpinio mokėjimo.

---

⁶⁴ DELOITTE. *FATCA IGA Global Summary* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-fatca-iga-global-summary-070317.pdf>>.

⁶⁵ KRAVOS, D. *Implementing FATCA* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.darkokravos.com/implementing-fatca/>>.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, I priedas, VI str. B d. 1 p.

⁶⁷ *Ibid.*, 1 str. 1 d. 1 p.

⁶⁷ *Ibid.*, 1 str. 1 d. 1 p.

d. Nustatyti atitikties programą ir atsakingą asmenį. IRS identifikuoja asmenis, kurie atsakingi už FATCA sertifikavimą šalyse. Informacinių mainų pagrindas yra FATCA atitikties programa, o šiai programai vadovauti yra paskirtas atsakingas asmuo.⁶⁸ Šios atitikties programos tikslas yra sukurti tarptautinę FATCA kontrolę, kuri apimtų taisykles, procedūras bei procesus. Atsakingo asmens pozicija yra skirta užtikrinti FATCA atitikimą, į tokias pareigas įeina JAV sąskaitų identifikavimo užtikrinimas ir patvirtinimas, kad užsienio finansų institucija neturi jokių taisyklių ar procedūrų, kurios leistų JAV sąskaitų turėtojams išvengti mainų taikymo. Nėgana to, užsienio finansų institucijos turi kas tris metus patvirtinti, kad institucija atitinka FATCA reikalavimus ir sugeba veiksmingai siekti FATCA tikslų. Lietuvos Respublikos ir JAV susitarime yra nustatyta prievolė ne tik taikyti informacinius mainus laikantis nustatytų taisyklių bei procedūrų, bet ir užtikrinti informacijos konfidencialumą - šalis nori sudaryti susitarimą, kuris leistų pagerinti tarptautinių mokestinių prievolių vykdymą ir palengvinti FATCA įgyvendinimą vidaus duomenų teikimo ir savitarpio automatinių mainų pagrindu pagal Konvenciją, taip pat taikant joje nustatytas konfidencialumo ir kitas apsaugos priemones, įskaitant nuostatas, ribojančias naudojimąsi pagal Konvenciją apsikeista informacija.⁶⁹ Taigi taisyklės turi būti įgyvendinamos vietinėje teisėje bei paskiriamas atsakingas asmuo už jų laikymąsi, kad būtų užtikrintas FATCA efektyvumas bei duomenų konfidencialumas.

2. Technologinis aspektas:

a. JAV sąskaitų priežiūra. Pagrindinis technologinis pokytis yra tai, kad reikia nustatyti JAV sąskaitas, kurias apima FATCA reguliavimas.⁷⁰ Priklausomai nuo užsienio finansinės institucijos dydžio ir technologinio aprūpinimo, šie pokyčiai gali būti arba vienos platformos, arba kelių sistemų įdiegimas, kurios reikalingos informacijai laikyti. Vienas iš pagrindinių reikalavimų yra sekti ir pranešti apie esminius nesklandumus ir išspręsti kiekvienos JAV sąskaitos problemas.

---

⁶⁸ KRAVOS, D. *Implementing FATCA* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.darkokravos.com/implementing-fatca/>>.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, preambulė.

⁷⁰ KRAVOS, D. *Implementing FATCA* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.darkokravos.com/implementing-fatca/>>.

b. Vidinė FATCA mokesčių ataskaitų sistema. Vienas iš FATCA reikalavimų yra sukurti elektroninę paiešką ataskaitinei informacijai. Ji bus naudojama teikti ataskaitas IRS, todėl reikės ją tiekti arba tiesiogiai IRS, arba tarpininkaujančiai institucijai, priklausomai nuo FATCA modelio. Šios ataskaitos leis gauti išsamią informaciją apie vykstančių mainų kylančius sunkumus, naudą, taip pat jų rezultatus.

3. Operacinis aspektas. Kai aukščiau paminėti technologiniai aspektai bus įgyvendinti, operacinės sistemos rūpinsis jų palaikymu. Tai apims tiek vidinių, tiek išorinių duomenų susiejimą. Visa tai reikalauja papildomų teisinių taisyklių, procedūrų ir proceso, kurie užtikrintų procedūrų įtvirtinimą teisinėje sistemoje.

Taigi pilnas FATCA įtvirtinamo automatinio finansinių duomenų apskaitos procesas apima tris pagrindinius aspektus – verslo, technologijų bei operacinio palaikymo. Tačiau yra diskusijų, keliančių klausimą, ar FATCA sugeba veikti efektyviai, taip pat kalbama ir apie šio akto neigiamą įtaką JAV ekonomikai. Kritikai nurodė, kad taip yra dėl aukštos vykdymo ir administravimo kainos, nes IRS turėjo padidinti žmoniškųjų išteklių galią, pagerinti informacines technologijas, infrastruktūrą, naujų duomenų analizę ir sujungti ją su asmenų profiliais originalioje duombazėje tam, kad duomenys būtų tikri ir patikimi. Iš kitos pusės – aukšta vykdymo kaina, susijusi su žmoniškųjų išteklių padidiniu bei asmens išsamaus patikrinimo procedūrų pagerinimu, leidžia finansinėms institucijoms veikti daugelyje jurisdikcijų ir užtikrinti automatinius informacijos mainus apie finansines sąskaitas, taip kovojant su mokesčių vengimu visame pasaulyje.

2.3. FATCA įgyvendinusioms valstybėms vykdymo akto teikiama nauda

JAV pristačius FATCA, jis buvo greitai priimtas užsienio valstybių ir buvo pradėtos derybos ir svarstymai dėl vykdymo akto įgyvendinimo vietinėje teisėje. Tokį greitą valstybių norą įteisinti standartą lėmė šios priežastys, kurias savo pranešime⁷¹ pateikia Keith Lawson - vienas iš EBPO verslo konsultacijų grupės narių, teikiantis konsultacijas pasaulinių mokesčių klausimais:

1. Daugumoje valstybių finansinės institucijos negali teisėtai atskleisti savo klientų duomenų neįgaliesiems asmenims, įskaitant ir JAV Vyriausybę.⁷² Tai patvirtina ir

⁷¹ LAWSON, K. *FATCA – business support for a global solution* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.worldcommercereview.com/publications/article_pdf/672>.

⁷² COTORCEANU, P. A. Hiding in plain sight: how non-US persons can legally avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts&Trustees*, 2015, p. 2.

pats susitarimas tarp Lietuvos Respublikos ir JAV, kuriame sakoma, kad konkretus nacionalinis aktas, įgyvendinamas Lietuvos Respublikoje, buvo pasirašomas, nes dėl FATCA iškilo įvairių problemų, įskaitant ir tai, kad dėl su nacionaline teise susijusių kliūčių Lietuvos Respublikos finansų įstaigos gali neturėti galimybių vykdyti kai kurių FATCA reikalavimų.⁷³ Taigi pasirašiusios FATCA, užsienio finansinės institucijos galės laikytis FATCA nepažeisdamos savo vietinės duomenų privatumo teisės, nes IGA įgyvendinami teisės aktai leis reikalauti mokesčių informacijos mainų.

2. Užsienio finansų institucijoms nebus taikomas FATCA 30% išskaičiuojamasis mokestis. JAV išskaičiuojamąjį mokestį apima bet koks palūkanų (įskaitant pradinės emisijos nuolaidą), dividendų, nuomos mokesčio, atlyginimo, darbo užmokesčio, premijos, anuiteto, kompensacijos, atlygio, uždarbio ir kitų nustatytų ar nustatytinų metinių ar periodinių pajamų ir pelno išmokėjimas, jeigu jis atliekamas iš Jungtinėse Valstijose esančių šaltinių.⁷⁴ Toks mokestis smarkiai apsunkintų valstybių finansinių institucijų, kurios nėra įgyvendinusios FATCA, finansinę padėtį. Todėl išskaičiuojamasis mokestis tapo pagrindiniu įrankiu, kuriuo JAV netiesiogiai privertė valstybes įgyvendinti FATCA ir leisti joms nemokėti šio FATCA sukurto mokesčio.

3. Sukūrus FATCA buvo panaikintas rinkos supainiojimas dėl institucijų, apimančių vykdymo aktą, tokių kaip pensijų planų ir sąskaitų, labdaros organizacijų ar kitų finansinių institucijų ar sąskaitų – jos buvo priedu išimtos iš IGA II, kuriame yra išvardintos institucijos, apimančios užsienio finansinės institucijos sąvoką. Tai leidžia šalims aiškiai suprasti, kokioms institucijoms ir kokiais atvejais yra taikomas vykdymo aktas, tokiu būdu išvengiant atvejų, kada standartas yra taikomas jį neapimančių institucijų. Kai kurios institucijos pareiškė, kad naujasis JAV vykdymo aktas atneš galimą naudą pasaulinei finansinei aplinkai - FATCA paveikia visą finansų struktūrą, kurioje norint pasiekti informacinių mainų, reikia peržiūrėti ir įvertinti kiekvieną teisės subjektą ir verslo vienetą. Nors tokia kontrolė kelia nemažai sunkumų, tačiau tokia atlikta patikra gali atskleisti įvairias galimybes, pavyzdžiui, būdus, kaip racionalizuoti visą organizacinę mokesčių struktūrą, pagerinti informacijos apdorojimo efektyvumą bei pertvarkyti mainų verslo modelį.⁷⁵

Taigi JAV paskelbus apie FATCA – automatinius informacinius mainus apie užsienio finansines sąskaitas – užsienio valstybės greitai sutiko pasirašyti susitarimą su

---

⁷³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, preambulė.

⁷⁴ Ibid, 1 str. 1 d. ii p.

⁷⁵ BRODZKA, A. The deadweight cost of implementation of the Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). *Financial Sciences*, 2014, ISSN 2080-5993, p. 21.

JAV ir pradėti keistis informacija apie finansines sąskaitas. Tai lėmė keletas priežasčių – tai, kad valstybės pagaliau galėjo įteisinti informacinius mainus su JAV, kurie leistų keistis informacija nepažeidžiant vietinių duomenų apsaugos reikalavimų, taip pat, pasirašius šią sutartį, finansinės institucijos išvengia 30% išskaičiuojamojo mokesčio bei FATCA aiškiai nustatoma, kokioms institucijoms ir kokiais atvejais yra taikomi finansiniai mainai.

2.4. Būdai, kuriais galima išvengti automatinių informacijos mainų valstybėse, įgyvendinusiame FATCA

Nors JAV sukurtas FATCA yra naudojamas ilgiau nei CRS, tačiau jis vis dar turi spragų, leidžiančių išvengti šio vykdymo akto taikymo. Kadangi FATCA yra sudaroma tarp JAV ir kitos valstybės, įgyvendinančios standartą, galima išskirti tiek atvejus, kai vykdymo akto gali išvengti JAV asmuo, tiek tokius, kai standarto taikymo gali išvengti kitos valstybės asmuo. Pagal Lietuvos Respublikos ir JAV sutartį JAV asmens sąvoka yra apibrėžiama taip - JAV pilietis arba rezidentas, kuris yra fizinis asmuo, bendrija ar korporacija, įkurta Jungtinėse Valstijose arba pagal Jungtinių Valstijų ar kurios nors valstijos įstatymus, patikos fondas, jeigu i) Jungtinių Valstijų teismas būtų kompetentingas pagal atitinkamus įstatymus priimti nutartis ar sprendimus dėl iš esmės visų klausimų, susijusių su patikos fondo administravimu, ir ii) vienas ar keli JAV asmenys kontroliuoja visų esminių patikos fondo sprendimų priėmimą, arba mirusiojo, kuris buvo Jungtinių Valstijų pilietis arba rezidentas, turtas.⁷⁶ Toliau aptariami būdai, kaip JAV bei kitos valstybės mokesčių rezidentai gali išvengti FATCA automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas taikymo.

JAV asmeniui FATCA nuostatos nėra taikomos šiais atvejais:

1. FATCA reikalauja, kad bankai ir kitos užsienio finansinės institucijos praneštų apie fizinių asmenų sąskaitas, kai jos priklauso JAV piliečiams ir JAV rezidentams, žalios kortos turėtojams bei mokesčių mokėtojams. Tačiau iškilo problema dėl asmenų, turinčių dvigubą pilietybę, kai viena iš jų yra JAV pilietybė,⁷⁷ nes tokiais atvejais asmenys gali išvengti automatinių informacijos mainų.

Jei asmuo turi dvigubą pilietybę ir atsidaro sąskaitą užsienio finansinėje institucijoje su savo ne JAV pasu, užsienio finansinei institucijai yra sunku žinoti, ar tam asmeniui

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 1 str. 1 d. ee punktą.

⁷⁷ MCI Counselors Law & Tax. *FATCA loopholes with dual citizenship* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mciclt.com/2012/10/23/fatca-loopholes-with-dual-citizenship/>>.

priklauso mokėti JAV mokesčius ir ar dėl šios priežasties finansinė institucija turi pranešti IRS apie atidarytą sąskaitą. Tokiais atvejais finansinės institucijos gali neatkreipti dėmesio į tai, kad asmuo turi ir JAV pilietybę, tokiu būdu nepranešdamos informacijos JAV pagal FATCA susitarimą.

Tačiau tokiems atvejams FATCA yra numatę taisykles užsienio finansinėms institucijoms, kuriomis jos turi vadovautis – jos turi pasinaudoti asmens išsamaus patikrinimo taisyklėmis siekdamos identifikuoti asmenį, dokumentiškai užfiksuoti bei imtis kitų procedūrų, numatytų tokiems atvejams. Lietuvos teisinėje praktikoje taip pat yra taikomos šios procedūros: „siekiant nustatyti fizinius asmenis, galimai esančius JAV mokesčių mokėtojais ar turinčius JAV mokesčių mokėtojų požymių, taiko skirtingus reikalavimus asmenims, atsižvelgiant į jų rezidavimo vietą ir pilietybę, jeigu pageidaujantis sąskaitą atidaryti asmuo turi leidimą tik laikinai, o ne nuolat gyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje. Todėl [...] patvirtinama, kad pilietybės identifikavimas yra labai svarbus prieš nusprendžiant atidaryti sąskaitą banke. [...] Taip pat informuojama, kad bankas reikalauja informacijos iš būsimų klientų apie planuojamas įplaukas ir atsiskaitymus, naudos gavėjus, pinigų, lėšų šaltinius, kilmę, nes bankas turi žinoti dalykinių santykių su klientu pobūdį bei tikslą.“⁷⁸ Tačiau daugumoje tokių atvejų (apie 95%), dvigubos pilietybės turėtojas yra gimęs JAV, todėl antras pasas gimimo vietą rodys JAV ir užsienio finansinei institucijai tai leis suprasti, kad asmuo yra JAV mokesčių mokėtojas. Tik tie asmenys, kurie atsisako JAV pilietybės ir gali tai įrodyti, gali būti pripažinti kaip ne JAV mokesčių mokėtojai.⁷⁹

2. Nors yra nustatyta, kad apie visą finansinį turtą užsienio finansinė institucija turės pranešti JAV, tačiau yra ir išimčių, kurios leidžia nepranešti apie tam tikrą turimą turtą. JAV mokesčių konsultantas Christian Reeves savo straipsnyje⁸⁰ pateikia informaciją, kokį turtą asmuo gali laikyti savo vardu užsienyje ir apie kurį nereikės pranešti IRS:

- a. Grynieji užsienio pinigai (angl. *physical foreign currency*);
- b. Užsienio nekilnojamas turtas (neapima atvejų, kai turtas yra nuomojamas, kadangi iš jo nuomos gaunami pinigai yra tas turtas, apie kurį turi būti pranešama);

⁷⁸ Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2016 m. liepos 18 d. pažyma Nr. (16)SI-99)SP-70.

⁷⁹ MCI Counselors Law & Tax. *FATCA loopholes with dual citizenship* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mciclt.com/2012/10/23/fatca-loopholes-with-dual-citizenship/>>.

⁸⁰ REEVES, CH. *How to avoid reporting offshore gold and real estate to the IRS* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.escapeartist.com/blog/how-to-avoid-reporting-offshore-gold-and-real-estate-to-the-irs/>>.

- c. Materialus turtas, skirtas investicijoms, pavyzdžiui, menas, antikvariniai daiktai, papuošalai, mašinos bei kiti kolekcionuojami daiktai;
- d. Brangieji metalai, tokie kaip auksas ar sidabras, skirti investicijoms ir laikomi pačio asmens ar jo seife.

Tokiu atveju asmenys gali iškeisti savo turimą finansinį turtą į grynuosius užsienio pinigus, nekilnojamąjį turtą, materialų turtą ar brangiuosius metalus, kurie būtų skirti investicijoms, ir išvengti FATCA taikymo savo rezidavimo valstybėje. Taigi nors FATCA ir yra nustatyta, kad finansinės institucijos turi pranešti apie asmens visą turimą finansinį turtą, tačiau yra išimtinių atveju, kai asmuo gali turėti tam tikro turto ir apie jį neatsiras pareigos pranešti IRS.

3. JAV apmokestina asmenis pagal jų pilietybę, neatsižvelgiant į tai, kur jie gyvena ar uždirba pinigus. Tačiau yra galimybė teisėtai išvengti tiek JAV pajamų mokesčio, tiek FATCA taikymo. Puerto Rikas yra neinkorporuota JAV teritorija, todėl tai leidžia turėti specialius mokestinius susitarimus.⁸¹

Teisėti Puerto Riko gyventojai, kurie ten uždirba pajamas, neturi mokėti JAV federalinio pajamų mokesčio. Norint legaliai įgyti Puerto Riko rezidavimo statusą ir įgauti mokestinę naudą, asmuo turi praleisti saloje bent 183 dienas per metus.⁸² Nors JAV piliečiai, kurie tampa legaliais Puerto Riko rezidentais, neturi mokėti JAV federalinių pajamų mokesčio uždirbtoms pajamoms saloje, tačiau jie vis tiek turi sumokėti vietinius mokesčius. 4% mokestis yra taikomas tada, kai asmenys paslaugas teikia klientams ne iš Puerto Riko, priešingu atveju, kai paslaugos teikiamos Puerto Rike, yra taikomas 33% vietinių pajamų mokestis, dividendams bei palūkanoms taikomas 0% mokestis.

Tokios mokesčių lengvatos fiziniams ir juridiniams asmenims buvo priimtos siekiant sukurti darbo vietas Puerto Rike.⁸³ Puerto Rikas yra puiki vieta JAV kompanijoms bei individualiems asmenims, kurie pajamas gauna iš šaltinių, esančių ne Puerto Rike, pavyzdžiui, programų kūrėjai, rašytojai, internetinio verslo kūrėjai, ypač asmenys, dirbantys su investicijomis, rizikos draudimų fondais, nes daugiausia pajamų jie gauna iš dividendų ar palūkanų. Tokie asmenys gali išvengti tiek JAV federalinio pajamų mokesčio, tiek FATCA automatinę informacijos mainų apie užsienio finansines sąskaitas, kadangi Puerto Rikas nors ir yra suvienytas su JAV, tačiau yra savivaldus ir neinkorporuotas į pačią JAV teritoriją, turintis specialius mokestinius susitarimus.

Ne JAV asmeniui FATCA informaciniai mainai nėra taikomi šiais atvejais:

---

⁸¹ GIAMBRUNO, N. *The Only Legal Way to Escape US Taxes Besides Death and Renunciation* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.caseyresearch.com/the-only-legal-way-to-escape-us-taxes-besides-death-and-renunciation/>>.

⁸² Puerto Rico Internal Revenue Code of 2011. No. 1-2011, Article 1010.01(30).

⁸³ *Ibid.*, preambulė.

1. Pagal abipusį FATCA, JAV nepraneš apie subjekto kontroliuojančius asmenis ir praneš subjektui tik tada, jei jis yra rezidentas FATCA įgyvendinusoje šalyje (ir tik tada, jei subjektas investuoja į JAV vertybinius popierius). Jei kita šalis, pavyzdžiui, yra Britanijos Mergelių salos, tada apie įmonę nebus pranešta, nes Britanijos Mergelių salos nėra pasirašiusios su JAV abipusės FATCA sutarties. Apmokestinamieji asmenys, kurie yra ne JAV asmenys ir yra rezidentai vienos iš abipusio susitarimo su JAV šalyje, bet nenori atskleisti informacijos dėl teisėtų priežasčių, gali naudoti įmonę sąskaitai laikyti šalyje, kuri nėra sudariusi susitarimo.⁸⁴

2. Ne JAV asmenys, norėdami išvengti abipusių FATCA mainų su JAV, gali turėti šias sąskaitas JAV finansinėje institucijoje:

- a. Turėti indėlio sąskaitą per juridinį asmenį;
- b. Užblokuoti pasaugos sąskaitą, kuria gaunamos JAV kilmės pajamos (pvz. JAV vertybiniai popieriai);
- c. Jeigu asmuo nori investuoti į JAV vertybinius popierius, sąskaitą reikia atsidaryti per juridinį asmenį.⁸⁵

Svarbu pasakyti, kad apie sąskaitas, atidarytas ne JAV juridinio asmens, nėra pranešama JAV, net jei jie uždirba JAV šaltinio pajamas ir net jei juridinio asmens valdytojas ar kontroliuojantis asmuo yra JAV asmuo. Tačiau jei ne JAV asmuo yra atsidaręs JAV sąskaitą tik tam, kad išvengtų mokesčių, jis turi būti laikomas kaip apgaulė vykdomas asmuo.⁸⁶ Jei juridinis asmuo atitinka visus mokesčio mokėtojo teisinius reikalavimus, nori sumažinti mokesstinę naštą dėl teisėtų priežasčių ir laikosi visų privalomų reikalavimų, nepažeidžia antivengiminių taisyklių, jis negali būti laikomas pažeidžiantis įstatymus.

Taigi yra atvejų, kuriais tiek JAV asmenys, tiek kitos valstybės, įgyvendinusios FATCA, asmenys gali išvengti automatinės informacijos mainų apie finansines sąskaitas. Tačiau šie išvardinti būdai yra legalūs, kadangi pati FATCA teisė nereikalauja, kad būtų keičiamasi tokia informacija. Priešingai nei FATCA, CRS atveju yra numatoma labiau CRS taisykles apeinantys būdai, tokie kaip pilietybės ar rezidavimo pažymų pirkimai, patikų steigimasis JAV ir kiti anksčiau išvardinti būdai.

---

⁸⁴ COTORCEANU, P. A. Hiding in plain sight: how non-US persons can legally avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts&Trustees*, 2015, p. 7.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 3.

⁸⁶ *Ibid.*

2.5. Žingsniai, kurių reikia imtis, norint tobulinti FATCA

FATCA vykdomi informacijos mainai apie užsienio finansines sąskaitas jau efektyviai vyksta pasaulyje. Tačiau norint, kad FATCA padidintų savanorišką informacijos teikimą, IRS pristatyme⁸⁷ pateikia priemones, kurių reikėtų imtis:

1. Supaprastinti taisykles, taikomas informaciniams mainams apie užsienio finansines sąskaitas. Sudėtingos taisyklės (angl. *complex rules*) lemia tai, kad informacijos tiekėjai perduoda per daug informacijos dėl perdėtos atsargos – tai reiškia, kad IRS gauna per daug nereikalingų duomenų. Taip pat finansinėms institucijoms yra sunku interpretuoti sudėtingas taisykles, nes jie bijo, kad jeigu neteisingai jas supras ir taikys, jiems bus skirtos piniginės baudos. IRS darosi vis sunkiau nustatyti sąmoningą FATCA nesilaikymą, nes paraiškos gali būti pažymėtos kaip neatitinkančios vykdymo akto, nors iš tiesų tai būtų dėl neteisingo sudėtingų taisyklių taikymo ar supratimo. Dėl šios priežasties IRS yra skatinamas atskirti, kada finansinės institucijos siekia išvengti FATCA taikymo, o kada jos veikia gera valia siekdamos teisingai įgyvendinti informacijos mainus, tačiau to nepadaro dėl per sudėtingų taisyklių.

2. Leisti mokesčių mokėtojams užduoti klausimus IRS apie FATCA vykdomų informacijos mainų apie finansines sąskaitas bei pranešti apie kylančias problemas. Norint, kad FATCA būtų laikomasi tinkamai, yra siūloma gerinti jo vykdymo kokybę teikiant taisyklių išaiškinimus ir aptariant sudėtingus klausimus. Yra siūloma, kad IRS siųstų pranešimus prašydamos, kad tam tikri klausimai būtų pataisyti per nustatytą laiko tarpą, ir nereikėtų taikyti patikrinimo ar audito. Vietoje to, IRS gali įsitraukti į susirašinėjimą su pačiu mokesčių mokėtoju, taip surenkant reikiamą informaciją atsakydami į IRS klausimus bei suteikiant mokesčių mokėtojui pataisyti teikiamą informaciją. Suteikdama mokesčių mokėtojui galimybę pasitaisyti, IRS skatintų savanorišką FATCA taikymą, kuris leistų ateityje sumažinti vykdymo akto užtikrinimo priemones.⁸⁸ IRS jau tobulina mainų tvarką panaudodami duomenis, kuriuos yra surinkę, siekdami supaprastinti FATCA informacinių mainų taisykles.

3. Harmonizuoti FATCA su CRS. Visuomenė norėtų matyti CRS ir FATCA kaip vieną standartą. Jų harmonizavimas leistų sumažinti našta įgyvendinant du standartus.⁸⁹ Tai reiškia, kad užsienio finansinės institucijos, įgyvendinusios CRS bei FATCA, galėtų naudotis vienu aktu ir tai supaprastintų vykdomus informacijos mainus. Taip pat yra

---

⁸⁷ INTERNAL REVENUE SERVICE. *Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). FATCA Roundtable. Industry Concerns and Suggestions*. 2015.

⁸⁸ *Ibid.*, p. 7.

⁸⁹ *Ibid.*, p. 5.

nuomonių, kad JAV, norint sumažinti aukštą finansinės informacijos slaptumo lygį, reikia bendradarbiauti su viso pasaulio vyriausybėmis, o lengviausia tai padaryti būtų harmonizuojant FATCA su CRS ir sukuriant pasaulinį standartą finansinės informacijos mainams.⁹⁰ FATCA ir CRS sujungimas į vieną standartą leistų kitoms valstybėms gauti svarbią informaciją, kuri leistų sumažinti mokesčių vengimą. Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl EBPO, kurdama automatinius informacijos mainus tarp valstybių, pasirinko būtent FATCA sukurtą modelį, yra tai, nes daugelis valstybių jau buvo įgyvendinusios FATCA ir žinojo jos veikimą, o keleto visiškai skirtingų sistemų įvedimas būtų per daug apsunkinęs valstybes.⁹¹ Svarbu paminėti ir tai, kad nors šie du finansinių mainų instrumentai ir yra panašūs, tačiau FATCA numato daugiau išimčių, kada informacija nėra keičiamasi, todėl kiekvienu atveju užsienio finansinės institucijos turi atsižvelgti, pagal kokį teisės aktą yra vykdomi mainai. Valstybės mainų dalyvės pasisakė, kad FATCA bei CRS harmonizavimas yra įrankis pagerinti savanorišką informacijos mainų apie užsienio finansines sąskaitas įvykdymą.⁹² Tai reiškia, kad CRS ir FATCA harmonizavimas palengvintų ne tik finansinių institucijų darbą, tačiau ir pačių asmenų, kurių vardu numatyti informacijos mainai.

Nors FATCA jau yra įgyvendintas daugelyje pasaulio valstybių, tačiau IRS pateikia kryptis, kuriomis vykdymo aktas turėtų būti tobulinamas. IRS daug rūpesčio kelia tai, kad FATCA yra taikomos sudėtingos taisyklės, kurias netinkamai interpretuoja tiek finansinės institucijos, tiek mokesčių mokėtojai, todėl yra keičiamasi per dideliu duomenų kiekiu – dėl šios priežastys yra siūloma IRS supaprastinti taisykles. Taip pat yra siūlymas leisti pačioms finansinėms institucijoms bei mokesčių mokėtojams pateikti jiems kylančius klausimus bei problemas tiesiai IRS, taip būtų lengviau atliekamos procedūros. Svarbu paminėti tai, kad yra iškeltas klausimas harmonizuoti FATCA su CRS ir sukurti pasaulinį informacijos mainų apie finansines sąskaitas standartą. Tai leistų užtikrinti vienodas taisykles ir paprastesnį taikymą. Taigi nors FATCA jau yra įgyvendintas ir veikiantis valstybėse, tačiau yra sričių, kuriose jis turėtų būti tobulinamas.

---

⁹⁰ PHILLIPS, R. How the U.S. Became a Top Secrecy Jurisdiction [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://itep.org/how-the-u-s-became-a-top-secrecy-jurisdiction/>>.

⁹¹ CHRISTENSEN III, H.; TITARD, J. M. The amazing development of exchange of information in tax matters: from double tax treaties to FATCA and the CRS. *Trusts & Trustees*, 2016, Volume 22, Issue 8, p. 921.

⁹² INTERNAL REVENUE SERVICE. *Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). FATCA Roundtable. Industry Concerns and Suggestions*. 2015, p. 8.

3. CRS IR FATCA SKIRTUMAI

Šioje magistro darbo dalyje yra pateikiami pagrindiniai teisiniai CRS ir FATCA skirtumai. Šios dalies tikslas – išanalizuoti esminius standartų skirtumus tam, kad Lietuvos teisininkai turėtų išsamų supratimą apie tai, kuo skiriasi šie, iš esmės panašūs, automatinių informacijos mainų instrumentai. Aptariami skirtumai apima CRS ir FATCA taikomus modelius, jų įgyvendinimą valstybėse, FATCA taikomą išskaičiuojamąjį mokestį, informacijos, kuria keičiamasi, skirtumus bei išimtis.

3.1. CRS ir FATCA taikomų modelių skirtumai

EBPO, nusprendusi sukurti pasaulinį automatinio informacijos apie finansines sąskaitas keitimosi standartą, žinojo, kad daugelis valstybių jau yra įgyvendinusios FATCA, todėl dar vieno visiškai naujo standarto sukūrimas būtų apsunkinęs valstybes.⁹³ Dėl šios priežasties EBPO nusprendė pasinaudoti FATCA Model I IGA kaip pagrindu kurti CRS, kurio tikslas buvo sukurti daugiašalę sutartį, bet palikti kuo mažiau CRS ir Model 1 IGA skirtumų. EBPO pasirinko Model 1 IGA, nes tai buvo vienintelis modelis, kuriuo įteisinamas abipusis valstybių informacijos apsikeitimas. Valstybės, norėdamos atitikti FATCA keliamus reikalavimus, skyrė tam milžiniškas investicijas. Dėl šios priežasties EBPO, pasirinkusi kurti CRS daugiašalį modelį paremtą Model I IGA veikimu, leido nereikalauti iš valstybių papildomų išlaidų.⁹⁴ Taigi EBPO pasaulinius automatinius informacijos mainus apie finansines sąskaitas kūrė pasitelkdama FATCA Model 1 IGA modelį, nes nenorėjo apsunkinti valstybių dar vienu naujo standarto įgyvendinimu. Dėl šios priežasties Standartas turėjo būti sukurtas kaip daugiašalis abipusis standartas, tinkamas naudoti EBPO bei Europos Sąjungos valstybėms narėms, bet stengiantis išvengti esminių skirtumų su FATCA.

Valstybės, norėdamos įgyvendinti FATCA, gali rinktis iš 3 būdų – Model 1 IGA, Model 2 IGA ar atskirai valstybių sudarytą sutartį informaciniam mainams apie finansines sąskaitas. Kadangi tik Model 1 IGA modelis nustato, kad abi valstybės viena su kita keisis informacija, todėl dauguma valstybių renkasi būtent šį įgyvendinimo modelį - daugelis jurisdikcijų nusprendė įgyvendinti FATCA tarpvyriausybinio lygiu ir surinkti

⁹³ CHRISTENSEN III, H.; TITARD, J. M. The amazing development of exchange of information in tax matters: from double tax treaties to FATCA and the CRS. *Trusts & Trustees*, 2016, Volume 22, Issue 8, p. 921.

⁹⁴ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *A step change in Tax Transparency. Delivering a standardised, secure and cost effective model of bilateral automatic exchange for the multilateral context* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/taxtransparency_G8report.pdf>.

bei keistis informacija FATCA pagrindu Model 1 FATCA tarpvyriausybinio susitarimu.⁹⁵ EBPO, kurdama CRS, taip pat pasirinko šį modelį, todėl šiame skyriuje CRS modelis bus lyginamas būtent su FATCA Model 1 IGA modeliu.

Šių informacinių mainų apie užsienio finansines sąskaitas instrumentų skirtumai apsunkina tiek teisininkus bei užsienio finansines institucijas, tiek asmenis, kurių duomenimis yra keičiamasi, kadangi turi išmanyti tiek CRS, tiek FATCA taikomas taisykles. Dėl šios priežasties yra svarbu išsamiau aptarti esminius CRS ir FATCA skirtumus.

3.2. CRS ir FATCA įgyvendinimas valstybėse

CRS ir FATCA įgyvendinimas skiriasi, kadangi jie yra priimami skirtingomis sutartimis - CRS įgyvendinamas pasirinktinai kiekvienos valstybės dvišalių sutarčių ar daugiašalės konvencijos būdu, o FATCA yra priimama dvišalėmis sutartimis.

Jurisdikcijos, norinčios dalyvauti CRS vykdomuose mainuose, turi ratifikuoti vieną iš teisinių instrumentų – sutartį, kuri užtikrintų automatinius mainus su jurisdikcija, su kuria pasirašoma sutartis. Viena iš sutarčių gali būti daugiašalė konvencija dėl tarpusavio administracinės pagalbos mokesčių klausimais (angl. *Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance on Tax Matters*) – ši sutartis yra sudaryta tarptautiniam bendradarbiavimui dėl geresnio nacionalinių mokesčių teisių veikimo. Tačiau nors CRS ir yra pasirašyta kaip daugiašalė sutartis, tačiau informacijos mainai vyksta dvišaliu būdu – kiekviena partnerė jurisdikcija gauna tik tokią informaciją, kurių sąskaitų turėtoja ar kontroliuotoja yra jų mokesčių rezidentas.⁹⁶ Svarbu paminėti ir tai, kad kiekviena šalis, pasirašydama daugiašalę konvenciją, privalo atskirai išskirti, su kuriomis jurisdikcijomis sutinka keistis informacija. Toks sąrašas yra išskirtas ir Lietuvos įstatyme⁹⁷, kuris įgyvendina CRS, jis pateiktas įstatymo 8 priede. Taip pat šalys gali ratifikuoti CRS pasirašydamos dvišalę sutartį su kiekviena valstybe atskirai, kuri įteisina automatinių duomenų apsikeitimą. Tačiau kai kurios CRS sutartys, net ir daugiašalės, sulaukia

---

⁹⁵ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-financial-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

⁹⁶ FIFE, A. CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game? *Tax Notes International*, 2017, p. 76.

⁹⁷ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 “Dėl informacijos, būtinos tarptautiniam bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo” pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 8 priedas.

kritikos, nes, valstybės nors ir pasirašo daugiašalę sutartį, bet sutinka keistis informacija tik su kai kuriomis valstybėmis. Toks pasirinkimas vadinamas savanorišku slaptumu, kuriuo šalys nusprendžia tik pačios teikti informaciją, bet neprašo gauti tokios informacijos iš kitos valstybės. Dėl šios priežasties, nors teisiškai Standartas ir yra įgyvendintas valstybėje narėje, tačiau praktiškai abipusių mainų įgyvendinimas nėra užtikrinamas.

Valstybės, norėdamos įgyvendinti FATCA, pasirašo atskirus dvišalius tarpvyriausybinius susitarimus su JAV, sutikdamos perkelti FATCA reikalavimus į valstybės vidaus teisę reikalaujamos, kad mainuose dalyvaujanti JAV finansų institucija (angl. *reporting financial institution*) atitiktų asmens išsamaus patikrinimo bei informacijos keitimosi reikalavimus bei užtikrintų, kad toks atitikimas nepriverstų duomenis teikiančios finansinės institucijos pažeisti jos vidaus duomenų apsaugos teisę.

CRS ir FATCA standartai yra priimami skirtingos prigimties sutartimis. FATCA yra įgyvendinama dvišale sutartimi, o CRS gali būti įteisinama pasirinktinai kiekvienos valstybės tiek dvišale sutartimi, tiek daugiašale konvencija. Tačiau net ir pasirinkus daugiašalį įgyvendinimą, valstybė atskirai turės išskirti, su kokiomis valstybėmis sutinka keistis informacija apie finansines sąskaitas. Negana to, valstybės gali pasirinkti naudotis savanorišku slaptumu – sutikti tik teikti informaciją, bet nesutikti jos gauti apie savo šalies mokesčių rezidentus – todėl tokiu atveju Standartas neįvykdo savo pagrindinio tikslo užtikrinti efektyvius valstybių mainus. Taigi FATCA, įgyvendindama standartą tik dvišale sutartimi, išvengia atvejų, kai valstybė gali išvengti informacijos keitimosi prisidengdama savanoriško slaptumo veikimu.

3.3. CRS ir FATCA skirtumas dėl išskaičiuojamojo mokesčio

CRS ir FATCA įgyvendinimą valstybėse lemia skirtingos priežastys: „pagrindiniai CRS ir FATCA skirtumai kyla iš [...] specialių FATCA kriterijų, tokių kaip JAV pilietybės grindžiamu apmokestinimu ir FATCA išskaičiuojamuoju mokesčiu.“⁹⁸ Tai reiškia, kad vienas iš svarbiausių kriterijų, kodėl valstybės nusprendžia įgyvendinti FATCA, yra JAV taikomas išskaičiuojamasis mokeskis (angl. *withholding requirement*) toms finansinėms institucijoms, kurios nesutinka dalyvauti automatinuose informacijos mainuose apie finansines sąskaitas. CRS, priešingai nei FATCA, nenustato atskaitymo prievolės.

---

⁹⁸ SCHMID, H. M.; GRUNERT, E.W. The OECD common reporting standard (CRS): FATCA is going global. The CRS poses new compliance challenges for financial institutions. *Business Law Magazine*. 2015 p. 6.

IRS, pranešusi apie sukurtą FATCA, nurodė, kad yra reikalavimas išskaitymo agentams išskaičiuoti 30% išskaičiuojamąjį mokestį nuo grynosios sumos JAV mokėjimui, kuris yra padarytas užsienio finansinei institucijai, nebent finansinė institucija sutinka laikytis nustatytų asmens išsamaus patikrinimo reikalavimų bei nustatyti ir pranešti informaciją apie JAV asmenis, kurie laiko atidarytas sąskaitas jurisdikcijose, bet mokesčių surinkimo prievolė tenka būtent JAV. FATCA įgyvendinusios valstybės pastebėjo, kad priimant šį standartą automatiniam informacijos mainams, sumažinant vyriausybių bei finansinių institucijų išlaidas tuo pačiu yra efektyviau sprendžiamas ir tarptautinio mokesčių vengimo klausimas.⁹⁹ Tai, kad JAV įvedė išskaičiuojamąjį mokėjimą institucijoms, kurios neįgyvendina FATCA, vyriausybės priverstė svarstyti FATCA pasirašymą ir kaip tikslą išskirti ne tik kovą su pasauliniu mokesčių vengimu, bet ir kaip siekiamybę išvengti išskaičiuojamojo mokesčio: FATCA buvo sukurtas kaip mainų instrumentas, bet pridėjus papildomus FATCA reikalavimus, buvo labiau susikoncentruota į išskaitomąjį mokestį nei pačius informacinius mainus. Už išskaitomojo mokesčio nesumokėjimą baudos yra didelės, todėl FATCA dalyviai labiau sutelkė dėmesį į išskaitymą nei į pačius informacinius mainus.¹⁰⁰ Taigi FATCA įgyvendinimas yra siejamas ne tik su mokesčių vengimu, bet ir su siekiamybe nemokėti išskaičiuojamojo mokesčio.

EBPO, siekdama CRS pasirašymo valstybėse, nesukūrė išskaičiuojamojo mokesčio, pagrindiniu jų tikslu tapo mokesčių vengimo sumažinimas, kurį valstybės, dalyvaudamos Standartu užtikrinamuose mainuose, gali pačios kontroliuoti: su kuriomis šalimis nuspręsti keistis informacija, kokia tvarka, kokia sutartimi – dvišale ar daugiašale – įgyvendinti Standartą vietinėje teisėje.

Tačiau svarbu paminėti tai, kad tiek CRS, tiek FATCA laikymasis yra teisinis įsipareigojimas. Dėl šios priežasties yra įvestos piniginės baudos, kurios jurisdikcijoms ar tam tikroms finansinėms institucijoms bus taikomos tada, kai bus netinkamai laikomasi įsipareigojimų ar jų iš vis nesilaikoma. CRS pateiktame įgyvendinimo gide sakoma, kad jurisdikcijos turi užtikrinti, kad CRS yra efektyviai įgyvendintas ir pritaikomas finansinėms institucijoms, apimant šiuos reikalavimus:

---

⁹⁹ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

¹⁰⁰ INTERNAL REVENUE SERVICE. *Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). FATCA Roundtable. Industry Concerns and Suggestions*. 2015, p. 3.

1. siekti išvengti CRS nesilaikymo (įvesti reikalavimus, nukreiptus prieš piktnaudžiavimą);
2. reikalauti, kad finansinės institucijos saugotų duomenis, kurie užtikrintų, kad finansinės institucijos savo veiklą vykdo laikantis CRS reikalavimų;
3. užtikrinti efektyvų CRS prievolių laikymąsi (apimant finansines baudas už standarto nesilaikymą ar netinkamą laikymąsi).¹⁰¹

Baudos numatytos ir FATCA sutartyje: kompetentinga institucija informuoja kitos „Šalies kompetentingą instituciją, jeigu pirmiau minėta kompetentinga institucija nustato, kad duomenis teikianti finansų įstaiga kitoje jurisdikcijoje iš esmės nevykdo šiame Susitarime nustatytų prievolių. Kitos Šalies kompetentinga institucija pranešime nurodytą esminį pažeidimą nagrinėja vadovaudamasi nacionalinės teisės aktais (įskaitant taikomas nuobaudas).“¹⁰² Galima teigti, kad tiek CRS, tiek FATCA yra numaćiusi pinigines baudas už netinkamai vykdomas taisykles, jas panaudodama kaip prevencinę priemonę siekiant efektyvių automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas.

Taigi IRS sprendimas įvesti išskaičiuojamąjį mokestį leido valstybėms greičiau nuspręsti dėl FATCA įgyvendinimo, taip pat kaip ir koncentruotis ne tik į informacinius mainus, bet ir į išskaičiuojamojo mokesčio išvengimą. CRS, priešingai, nusprendė valstybes skatinti įgyvendinti standartą dėl visuotinio gėrio – siekiant mažinti mokesčių vengimą pasaulyje bei bendradarbiauti dėl mokesčių surinkimo užtikrinimo jiems priklausančioje jurisdikcijoje. Svarbu paminėti tai, kad abu teisės aktai numato pinigines baudas už CRS bei FATCA netinkamą laikymąsi, tai taip pat yra prevencinė priemonė skatinant finansines institucijas bei asmenis sąžiningai ir efektyviai keistis informacija apie užsienio finansines sąskaitas.

3.4. CRS ir FATCA skirtumai dėl informacijos, kuria keičiamasi

CRS ir FATCA standartuose yra nurodyta skirtinga informacija, kuria yra įsipareigojama keistis. Visų pirma svarbu paminėti, kad „praneštinios sąskaitos“ sąvoka pagal FATCA ir CRS skiriasi. Pagal FATCA ši sąvoka yra išskirta į dvi dalis, kurių viena skirta FATCA pasirašančios valstybės praneštinai sąskaitai, kita - JAV praneštinai sąskaitai. Pagal

---

¹⁰¹ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 5 str. 1 d.

FATCA „Lietuvos praneština sąskaita“ – kai tai susiję su indėlio sąskaita – duomenis teikiančios JAV finansų įstaigos tvarkoma finansinė sąskaita, jeigu: i) sąskaitą turi Lietuvos rezidentas, kuris yra fizinis asmuo, ir per bet kuriuos kalendorinius metus į šią sąskaitą pervedama palūkanų suma yra didesnė nei 10 JAV dolerių; arba ii) kai tai susiję su finansine sąskaita, išskyrus indėlio sąskaitą – sąskaitos turėtojas yra Lietuvos rezidentas, įskaitant ūkio subjektą, patvirtinusi, kad jis yra Lietuvos rezidentas apmokestinimo tikslais, kurio atžvilgiu išmokamos arba įskaitomos JAV uždirbtos pajamos, apie kurias būtina pranešti pagal JAV mokesčių kodeksą. „JAV praneština sąskaita“ – duomenis teikiančios Lietuvos finansų įstaigos tvarkoma finansinė sąskaita, kurią turi vienas ar keli nurodytieji JAV asmenys arba ne JAV ūkio subjektas, kurio vienas ar keli kontroliuojantieji asmenys yra nurodytasis JAV asmuo. Neatsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, sąskaita nėra laikoma JAV praneština sąskaita, jeigu atlikus I priede nustatytas išsamaus patikrinimo procedūras ji neįvardijama kaip JAV praneština sąskaita.¹⁰³ CRS praneštinios sąskaitos sąvoką įvardina kaip valstybės narės (jurisdikcijos) duomenis teikiančios finansų įstaigos tvarkoma finansinė sąskaita, kurią turi vienas ar keli praneštiniai asmenys, arba pasyvus nefinansinis subjektas, kurio vienas ar keli kontroliuojantieji asmenys yra praneštinis asmuo, jeigu ji buvo įvardyta kaip tokia, atlikus CRS III skyriuje bei CRS 1–5 prieduose apibūdintas išsamaus patikrinimo procedūras.¹⁰⁴ Svarbu paminėti tai, kad JAV, sudarydama FATCA sutartis su kitomis valstybėmis, nurodo, kad ji sutinka keistis informacija mažesne apimtimi nei numato jos gauti. Pagal FATCA reikalaujama keistis finansine informacija apie sąskaitas, priklausančias JAV asmenims.¹⁰⁵ Pagal JAV mokesčių teisę JAV pilietis yra taip pat ir JAV mokesčių rezidentas - Model 1 FATCA IGA nurodo, kad tiek JAV pilietis, tiek JAV rezidentas yra įtraukti į JAV asmens sąvoką.¹⁰⁶ CRS susitarimuose, kitaip nei FATCA, yra numatoma, kad valstybės tarpusavyje numato keistis tokia pačia informacija. Svarbu

---

¹⁰³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 1 str. aa p.

¹⁰⁴ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinės informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 7 priedas, 35 str.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 1 str. 1 d. ee p.

¹⁰⁶ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

paminėti tai, kad asmuo, apie kurį reikia pranešti (angl. *reportable person*) pagal CRS, yra fizinis ar juridinis asmuo, kuriam priklauso arba kuris kontroliuoja sąskaitą ir yra valstybės partnerės, su kuria bus keičiamasi informacija, mokesčių rezidentas.¹⁰⁷ Dėl šios priežasties asmenų, apie kuriuos pranešama, yra žymiai daugiau pagal CRS nei pagal FATCA.

Pirminis FATCA sutarties modelis nereikalavo, kad JAV Vyriausybė praneštų kokią nors informaciją FATCA pasirašiusiems partnerėms šalims. Tik vėliau, vykstant deryboms tarp JAV ir G20 šalių, JAV Vyriausybė išleido abipusį IGA modelį, kuriuo sutinkama, kad informaciją teiks ir JAV. Tačiau pagal šį abipusį modelį yra nustatyta, kad JAV sutinka keistis mažesne apimtimi informacijos nei reikalauja jos gauti iš kitų valstybių. JAV teisininkas Ashley Fife straipsnyje „CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game?“ nurodo, kad pagal abipusį IGA modelį, JAV Vyriausybė su kitomis valstybėmis nesikeičia tokia informacija:

1. Juridinių asmenų indėlio sąskaitomis (angl. *cash accounts*), apimant tas, kurios yra mokesčių rezidentės FATCA partnerėje jurisdikcijoje;
2. Pasaugos sąskaitomis (angl. *non cash accounts*), kurios priklauso fiziniams ar juridiniams asmenims (apimant tuos, kurie yra mokesčių rezidentai FATCA partnerėje jurisdikcijoje), nebent sąskaitą sudaro JAV šaltinio pajamos;
3. Apie bet kokių subjektų kontroliuojančius asmenis, turinčius sąskaitas JAV finansinėje institucijoje, nesvarbu, ar tie subjektai yra iš partnerės jurisdikcijos ar iš trečiosios šalies, net jeigu tie subjektai būtų valdomi ar kontroliuojami mokesčių rezidentų iš partnerės jurisdikcijos.¹⁰⁸

Nors ir yra nurodoma, kad JAV keičiasi mažesne apimtimi informacijos, tačiau pačiame Lietuvos Respublikos ir JAV susitarime yra nurodyta, kad JAV Vyriausybė pripažįsta, kad reikia užtikrinti analogišką automatinio keitimosi informacija su Lietuva lygį.¹⁰⁹ Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybė įsipareigoja toliau didinti skaidrumą ir gerinti keitimąsi informacija su Lietuva siekdama patvirtinti taisykles, remdama atitinkamų teisės aktų leidybą ir pritardama atitinkamiems teisės aktams, kurie leistų

---

¹⁰⁷ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinės informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 5 str.

¹⁰⁸ FIFE, A. CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game? *Tax Notes International*, 2017, p. 77.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, preambulė.

užtikrinti tokį analogišką automatinio keitimosi informacija lygį.¹¹⁰ Priešingai nei FATCA, CRS modelis yra pilnai abipusis, nebent jurisdikcija yra pasirinkusi neabipusį modelį.¹¹¹ Svarbu paminėti ir tai, kad pagal CRS asmenys, apie kuriuos reikia pranešti, yra laikomi tik tų jurisdikcijų mokesčių rezidentai. Jei subjektai neturi tokio instituto kaip rezidentai mokestine prasme, Standartas nurodo, kokie asmenys patenka į šią sąvoką – peržiūrėti informaciją, kuri saugoma vykdant reguliavimo institucijų reikalavimus ar ryšių su klientais tikslu (įskaitant informaciją, kuri surinkta taikant pinigų plovimo prevencijos ir „Pažink savo klientą“ procedūras), ir, vadovaujantis peržiūros rezultatais, nustatyti, ar ši informacija rodo, kad sąskaitos turėtojas yra jurisdikcijos, apie kurią reikia pranešti, rezidentas. Šiuo atveju, informacija, rodanti, ar sąskaitos turėtojas yra jurisdikcijos, apie kurią reikia pranešti, rezidentas, yra steigimo ar suformavimo vieta arba adresas.¹¹² Taigi pagal aukščiau pateiktą informaciją, galima daryti išvadą, kad pagal CRS yra pasikeičiama tiek platesniu spektru informacijos, tiek ja apsieičiama daugiau duomenų.

FATCA reikalauja, kad finansinės institucijos perduotų informaciją tik apie JAV sąskaitų turėtojus. Reikalinga ši informacija – JAV asmens vardas ir pavardė (juridinio asmens atveju - pavadinimas), adresas, identifikavimo numeris, sąskaitos numeris, duomenis teikiančios Lietuvos finansinės institucijos pavadinimas ir identifikavimo numeris, sąskaitos likutis arba vertė, kai tai susiję su bet kokia pasaugos sąskaita – visa bendra palūkanų, dividendų, kitų pajamų, gautų už sąskaitoje turimas lėšas, suma, visos bendros pajamos iš turto pardavimo arba išpirkimo, kurių atžvilgu duomenis teikianti Lietuvos finansų įstaiga veikė kaip saugotojas, brokeris, nominalus savininkas ar kitoks sąskaitos turėtojo agentas, kai tai susiję su indėlio sąskaita – visą bendrą palūkanų sumą, įmokėtą ar įskaitytą į sąskaitą per kalendorinius metus arba kitą atitinkamą ataskaitinį laikotarpį. Kai pagal FATCA JAV teikia duomenis apie Lietuvos praneštiną sąskaitą, yra keičiamasi tokia informacija: asmens, kuris yra Lietuvos rezidentas ir sąskaitos turėtojas, vardas, pavardė, adresas, Lietuvos identifikavimo numeris, sąskaitos numeris, duomenis teikiančios JAV finansų įstaigos pavadinimas ir identifikavimo numeris, bendra už indėlio sąskaitą sumokėtų palūkanų suma, bendra JAV kilmės dividendų, įmokėtų arba įskaitytų į sąskaitą, suma, bendra kitų JAV kilmės pajamų, įmokėtų arba įskaitytų į

---

¹¹⁰ *Ibid.*, 6 str. 1 d.

¹¹¹ FIFE, A. CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game? *Tax Notes International*, 2017, p. 77.

¹¹² ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Common Reporting Standard. Iš Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters. OECD Publishing, 2014, V skyrius D str. 1 d. a p., p. 38.

sąskaitą, suma.¹¹³ Informacija turi būti perduodama pagal specialią JAV FATCA pateikiamą schemą atsakingai mokesčių institucijai, kuri vėliau perduoda informaciją IRS. CRS nustatyti informacijos perdavimo reikalavimai yra beveik tokie pat kaip ir Lietuvos praneštinoms sąskaitoms pagal FATCA, su šiais pakeitimais - mokesčių rezidavimo valstybė, gimimo data ir vieta turi būti pranešama apie visus sąskaitų turėtojus, informacija turi būti perduodama vietinėms už mokesčių administravimą atsakingoms institucijoms remiantis CRS schema.

Taigi CRS yra apsieikiama ne tik platesne apimtimi informacijos, bet ir kiekybine prasme daugiau informacijos. Tai lemia faktai, kad CRS skirtingai apibrėžia praneštinis sąskaitos bei asmens, apie kurį privaloma keisti informacija, sąvokas, dėl to apima platesnį spektrą asmenų. Svarbu paminėti ir tai, kad CRS neišskiria, kokia informacija nebus keičiamasi. FATCA sutartimi yra aiškiai išreikšta, kad tam tikra informacija nebus keičiamasi, pavyzdžiui, apie juridinių asmenų indėlio ar pasaugos sąskaitas, kurių šaltinis yra ne JAV, ar bet kokių subjektų kontroliuojančius asmenis.

3.5. CRS ir FATCA išimtis dėl informacijos, kuria keičiamasi

CRS ir FATCA skiriasi tuo, kad CRS reikalauja mažiau išimčių, dėl kurių nereikia keisti informacija Standarto ribose. Dėl šios priežasties CRS yra pasikeičiama didesniu kiekiu ir spektru informacijos su kitomis Standartą įgyvendinančiomis jurisdikcijomis nei ja pasikeičia FATCA įgyvendinančios valstybės.

CRS neturi jokių minimalių ribų fizinių asmenų naujoms bei jau turimoms sąskaitoms – dėl to visos finansinės sąskaitos, atidarytos fizinių asmenų CRS įgyvendinusoje valstybėje, turi būti tos, apie kurias pranešama, nebent yra išskiriama priešingai.¹¹⁴ Taip pat turi būti pranešama ir apie subjektų naujas bei jau turimas sąskaitas, tačiau su viena išimtimi. Išimtis yra taikoma jau esančioms subjektų (juridinio asmens, kaip antai korporacijos, bendrijos, patikos arba fondo¹¹⁵) sąskaitoms - išskyrus atvejus, kai duomenis teikianti finansų įstaiga priima kitokį sprendimą dėl visų jau esančių subjektų sąskaitų arba atskirai dėl kurios nors aiškiai nustatytos tokių sąskaitų

¹¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, 2 str.

¹¹⁴ FIFE, A. CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game? *Tax Notes International*, 2017, p. 79.

¹¹⁵ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 7 priedas, 46 str.

grupės nusprendžia kitaip, jau esančios subjekto sąskaitos, kurios bendras likutis ar suma iki 2015 m. gruodžio mėn. 31 d. neviršija nacionaline valiuta išreikšos sumos, kuri atitinka 250 tūkst. USD, neturi būti peržiūrima, nustatoma ar apie ją pranešama, kaip apie praneštiną sąskaitą tol, kol bendras sąskaitos likutis ar suma paskutinę bet kurių vėlesnių metų dieną neviršys tos sumos.¹¹⁶ Ši ribinė suma numatyta siekiant sumažinti reikalavimų laikymosi našta finansų įstaigoms ir pripažįstant, kad išsamaus patikrinimo procedūros subjektų sąskaitoms yra sudėtingesnės nei taikomos asmeninėms sąskaitoms.¹¹⁷ Pagal FATCA ir Lietuvoje įtvirtintą Lietuvos Respublikos ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybių bendradarbiavimo sutartį asmeninės sąskaitos, apie kurias nereikia pranešti JAV, yra naujos indėlio sąskaitos ar kaupiamojo draudimo sutartys, kurių likutis ar suma neviršija 50 tūkst. USD, jau turimos asmeninės sąskaitos, jei šios sąskaitos yra kaupiamojo draudimo sutartis arba anuiteto sutartis – kai likutis arba suma yra 250 tūkst. USD arba mažesnė, jei indėlio sąskaita – kurios likutis yra 50 tūkst. USD arba mažesnis.¹¹⁸ Neprivaloma peržiūrėti, nustatyti jau turimos ūkio subjekto sąskaitos, kurios likutis ar suma neviršija 250 tūkst. USD tol, kol sąskaitos likutis ar suma neviršija 1 mln. USD. Svarbu paminėti ir tai, kad JAV nereikalauja gauti informacijos apie turimą asmeninę sąskaitą, kuri yra kaupiamojo draudimo sutartis arba anuiteto sutartis, jei Lietuvos arba JAV įstatymais arba kitais teisės aktais veiksmingai užkertamas kelias tokią kaupiamojo draudimo sutartį arba anuiteto sutartį parduoti JAV rezidentams.¹¹⁹

EBPO Standarto įgyvendinimo gidas pateikia finansines institucijas, kurios pagal FATCA Model 1 IGA modelį yra laikomos finansinėmis institucijomis, tačiau jų neapima informaciniai mainai, tokie subjektai yra sutartimi apibrėžti pensijų fondai, investiciniai subjektai, kurie išimtinai priklauso tikriesiems savininkams, vietiniai bankai bei finansinės institucijos, kurių klientai yra vietiniai asmenys, investicijų skatinimo subjektai bei kontroliuojamos užsienio korporacijos, remiama investicinė rėmimo priemonė,

---

¹¹⁶ 2018 m. kovo 1 d. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinės informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Nr. VA-22, TAR, 2018, i. k. 2018-03356, 3 priedas, 1 str.

¹¹⁷ ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Commentaries on the Model Competent Authority Agreement and the Common Reporting Standard. Iš *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014, V skyriaus, A d.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokesčių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. TAR, 2014, Nr. 16638, I priedas, II str. A d. 1-2 p.

¹¹⁹ *Ibid.*, I priedas, II str. A d. 3 p.

investicijų patarėjai ir investicijų vadybininkai.¹²⁰ Tačiau, kaip teigia EBPO, šie subjektai nėra įtraukti į CRS kaip subjektai, apie kuriuos nereikia pranešti.¹²¹

Pagal aukščiau pateiktą informaciją, galime daryti išvadą, kad FATCA numato daugiau išimtinių atvejų, kuriais informacijos mainai apie finansines sąskaitas nevyksta.. Svarbu paminėti ir tai, kad tam tikrais atvejais FATCA nereikalauja keistis informacija ir apie tam tikras sąskaitas, jeigu jos nepasiekia minimalios nustatytos sumos. CRS, nors ir buvo sukurta pagal tokį pat modelį kaip ir FATCA, tačiau nenumato minimalių ribų sąskaitoms, kai informacija apie jas nereikia keistis. Vienintelė išimtis yra taikoma jau turimoms subjektų sąskaitoms, kurių suma neviršija 250 tūkst. USD ir duomenimis nėra keičiamasi, nes nenorima apsunkinti finansinių institucijų. Taigi galima daryti išvadą, kad CRS sutartimi įteisinti mainai vyksta didesne apimtimi nei FATCA.

---

¹²⁰ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.

¹²¹ *Ibid.*

IŠVADOS

1. Bendrasis duomenų teikimo standartas (*angl.* CRS) – tai pasaulinis automatinio keitimosi informacija apie finansines sąskaitas standartas, kurio tikslas yra kovoti su tarptautiniu mokesčių vengimu. Šį Standartą galima įgyvendinti pasirinktinai dvišale sutartimi ar daugiašale konvencija. Kiekviena valstybė daugiašalėje konvencijoje nurodo, su kokiomis valstybėmis sutinka keistis informacija. CRS teikiama nauda apima ne tik aktualios informacijos apie mokestinius neatitikimus surinkimą, bet ir skatina mokesčių mokėtojų savanorišką mokesčių mokėjimą, edukuoja juos mokesčių klausimais, taip vedama prie teisinio sąžiningumo principo įgyvendinimo. Negana to, CRS naudojama kaip priemonė atskleisti atvejus, kai bankai bendradarbiauja pinigų plovimo, teroristų finansavimo bei mokesčių vengimo atvejais. EBPO, pastebėjusi, kad CRS yra išvengiama naudojant agresyvaus mokesčio planavimo schemas, žada įvesti taisykles konsultantams, apskaitininkams ir teisininkams, kurie konsultuoja mokesčių mokėtojus, įpareigojant atskleisti mokesčių vengimą įgyvendinančias operacijų schemas. Tačiau Standartas vis dar turi sričių, kurių informacijos mainų reguliavimas neapima, todėl tam tikrais atvejais duomenimis nėra apsiekiama – kai valstybės nesikeičia informacija dėl fiktyviai iškelto duomenų apsaugos būtinybės, įsisteigiant patiką JAV, perkant pilietybes ar mokesčių rezidavimo pažymą valstybėse, kuriose taikomos mokesčių lengvatos, bei atsidarydamos sąskaitas susijusiose finansinėse institucijose valstybėse, kuriose CRS nėra įgyvendinamas. EBPO, matydama, kad Standartas turi būti tobulinamas, yra numačiusi sritis, kuriose CRS bus gerinamas – bus siekiama užtikrinti kokybišką informaciją, kad ja būtų apsiekiama laiku, užtikrinamas informacijos konfidencialumas, išlaikomas Standarto vientisumas bei teisinės analizės vykdymas, sužinojus apie CRS spragas.

2. Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo aktas (*angl.* FATCA) – JAV mokesčių administratoriaus sukurtas susitarimas, kuriuo siekiama pagerinti tarptautinių mokestinių prievolių vykdymą teikiant savitarpio pagalbą mokesčių klausimais veiksmingos automatinių informacijos mainų pagrindu. Pirminybinis FATCA politikos tikslas – gerinti mokestinių prievolių vykdymą. FATCA yra įgyvendinama dvišale sutartimi tarp JAV ir kitos valstybės, jos pasirinktu vienu iš 3 būdų. Vienas iš pagrindinių FATCA bruožų – 30% išskaičiuojamasis mokestis, kuris yra taikomas finansinėms institucijoms, kurios nesutinka keistis informacija apie finansines sąskaitas su JAV. Išskaičiuojamasis mokestis tapo priemone, kuri užtikrino, kad dauguma valstybių, nenorėdamos apsunkinti šiuo mokesčiu finansinių institucijų, pasirašė šį susitarimą ir dalyvauja automatiniuose informacijos mainuose su JAV. Norint sėkmingai įgyvendinti FATCA, valstybės turi tenkinti IRS pateiktus verslo, technologinio ir

operacinio užtikrinimo aspektus. Valstybės, sudarančios tarpvyriausybinių susitarimą su JAV dėl automatinių informacijos mainų, gali laikytis FATCA reikalavimų nepažeisdamos savo vidaus duomenų privatumo teisės, taip pat išvengia išskaičiuojamojo mokesčio bei taip panaikinamas rinkos supainiojimas dėl institucijų, kurios privalo dalyvauti informaciniuose mainuose. FATCA, taip pat kaip ir CRS, apima atvejus, kai teisėtai būdais asmenys gali išvengti FATCA nustatomų mainų. IRS paskelbė, kad dėl per sudėtingų FATCA taisyklių ji gauna duomenų, apie kuriuos neturėtų būti pranešama, todėl žada supaprastinti taisykles, taip pat leisti ir mokesčių mokėtojams tiesiogiai bendrauti su IRS ir aptarti jiems kylančius klausimus bei atsiradusias problemas. Viena iš svarstomų FATCA tobulinimo idėjų – harmonizuoti FATCA su CRS, taip juos sujungiant į vieną standartą. Tokiu būdu būtų palengvintas darbas tiek finansinėms institucijoms, tiek patiems mokesčių mokėtojams, nes vieno standarto įgyvendinimas ir taikymas, manoma, būtų paprastesnis ir efektyvesnis būdas kovoti su mokesčių vengimu pasaulyje.

3. EBPO, siekdama sukurti pasaulinį standartą informaciniams mainams kovai su mokesčių vengimu, panaudojo IRS sukurtą FATCA Model 1 IGA modelį. Šį modelį reikėjo pakeisti į daugiašalį, pritaikant jį įgyvendinti EBPO, Europos Sąjungos bei kitoms valstybėms. Kadangi FATCA Model 1 IGA modelis buvo naudotas kuriant CRS, FATCA ir CRS palyginimas buvo atliktas naudojant šį FATCA modelį. Svarbu atskleisti esminius CRS ir FATCA skirtumus, kadangi valstybės narės bei jų teisininkai, taikydami abu instrumentus, turi žinoti, kokie jų pagrindiniai skirtumai. Pirminis skirtumas yra tai, kad CRS yra įgyvendinama pasirinktinai – arba dvišale sutartimi, arba daugiašale konvencija, o FATCA yra įgyvendinama tik pasirašant dvišalę sutartį tarp JAV ir kitos valstybės. FATCA, turėdama tikslą kovoti su mokesčių vengimu, panaudojo išskaičiuojamąjį mokesť kaip priemonę priversti valstybes įgyvendinti šį vykdymo aktą. CRS išskaičiuojamojo mokesčio nenustato, EBPO siekia, kad valstybės Standartą įgyvendintų siekdamos surinkti joms priklausančius mokesčius. Svarbu paminėti tai, kad FATCA yra pasikeičiama mažesne apimtimi informacijos nei CRS ne tik dėl to, kad ji keičiasi ne visa apimtimi informacijos su kitomis valstybėmis, bet ir yra nustačiusi išimtis, kai finansinės institucijos neturi pranešti tam tikros informacijos. CRS tokių išimčių yra numatyta tik viena. Taigi nors CRS ir yra sukurtas panaudojant FATCA Model 1 IGA modelį, tačiau pritaikant jį daugiašalei konvencijai, buvo sukurti ir esminiai skirtumai.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987;
2. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL*, 1995 L 281;
3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL*, 2012, 2012/C 326/02;
4. 2014 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 2014/107/ES, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos, susijusios su privalomais automatiniais apmokestinimo srities informacijos mainais. *OL*, 2014, L 359/1;
5. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL*, 2016, L 119/1;
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl tarptautinių mokestinių prievolių vykdymo gerinimo ir Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto įgyvendinimo. *TAR*, 2014-11-11, Nr. 16638;
7. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2014 m. liepos 1 d. įsakymo Nr. VA-52 „Dėl pranešimo apie užsienio asmenų finansines sąskaitas BRC910 formos užpildymo, tikslinimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. *TAR*, 2017-11-30, Nr. VA-100;
8. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2015 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-102 „Dėl informacijos, būtinos tarptautiniams bendradarbiavimo įsipareigojimams dėl automatinės informacijos apie finansines sąskaitas mainų įgyvendinti, pateikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. *TAR*, 2018-03-01, Nr. VA-22;
9. Puerto Rico Internal Revenue Code of 2011. No. 1-2011.

Teismų praktika:

1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2016 m. liepos 18 d. pažyma Nr. (16)SI-99)SP-70.

Specialieji šaltiniai:

1. BRODZKA, A. FATCA from the European Union perspective. *Journal of Governance and Regulation*, 2013, Volume 2, Issue 3;
2. BRODZKA, A. The deadweight cost of implementation of the Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). *Financial Sciences*, 2014, ISSN 2080-5993;
3. CHRISTENSEN III, H.; TITARD, J. M. The amazing development of exchange of information in tax matters: from double tax treaties to FATCA and the CRS. *Trusts & Trustees*, 2016, Volume 22, Issue 8;
4. COTORCEANU, P. A. Hiding in plain sight: how non-US persons can legally avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts&Trustees*, 2015;
5. FIFE, A. CRS and FATCA: Different Weapons, Same Game? *Tax Notes International*, 2017;
6. GADŽO, S.; KLEMENČIČ, I. Effective international information exchange as a key element of modern tax systems: promises and pitfalls of the OECD's common reporting standard. *Public Sector Economics*, 2017, 41 (2);
7. INTERNAL REVENUE SERVICE. *Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). FATCA Roundtable. Industry Concerns and Suggestions*. 2015;
8. NOESA, F. Common Reporting Standard and EU Beneficial ownership registers: inadequate protection of privacy and data protection. *Trusts & Trustees*, 2017;
9. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Commentaries on the Model Competent Authority Agreement and the Common Reporting Standard. Iš *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014;
10. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Common Reporting Standard. *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters*. OECD Publishing, 2014;
11. SAMBUR, J.; ECKL, P. The Impact of the US Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) on European Entities. *European Taxation*, 2012;
12. SCHMID, H. M.; GRUNERT, E. W. The OECD common reporting standard (CRS): FATCA is going global. The CRS poses new compliance challenges for financial institutions. Iš *Business Law Magazine*, 2015;

13. ŚWIĘCICKI, P. FATCA grozi wzrostem bankowych kosztów. *Parkiet*, 2013;
14. THE EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Concrete Ways to Reinforce the Fight Against Tax Fraud and Tax Evasion Including in Relation to Third Countries*. Brussels, 2012.

Elektroniniai dokumentai:

1. AKKERMAN, M.; JOFFE, A. *Everything you need to know about CRS... but were afraid to ask* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://sterlingtrustees.com/wp-content/uploads/2017/04/Sterling-Trustees-CRS-White-Paper.pdf>>.
2. DELOITTE. *FATCA IGA Global Summary* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-fatca-iga-global-summary-070317.pdf>>.
3. DELOITTE. U.S. Taxation and information reporting for foreign trusts and their U.S. owners and U.S. beneficiaries [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-foreign-trusts-final-021315.pdf>>.
4. FITGIBBON, W. *'The world has changed': Europe targets advisers, accountants, lawyers with new tax rule* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.icij.org/blog/2018/03/world-changed-europe-targets-advisers-accounts-lawyers-new-tax-rules/>>.
5. FOWLER, N. *Faking residency: OECD's Common Reporting Standard leaves the door wide open for fraud* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.taxjustice.net/2017/05/23/faking-residency-how/>>.
6. GIAMBRUNO, N. *The Only Legal Way to Escape US Taxes Besides Death and Renunciation* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.caseyresearch.com/the-only-legal-way-to-escape-us-taxes-besides-death-and-renunciation/>>.
7. INTERNAL REVENUE SERVICE. *Summary of FATCA Timelines* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.irs.gov/businesses/corporations/summary-of-fatca-timelines>>.

8. KRAVOS, D. *Implementing FATCA* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.darkokravos.com/implementing-fatca/>>.
9. LAWSON, K. *FATCA – business support for a global solution* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.worldcommercereview.com/publications/article_pdf/672>.
10. MATTHEWS, D. *South Dakota is a tax haven for the rich* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 13 d.] Prieiga per internetą: <http://rapidcityjournal.com/news/local/why-south-dakota-is-a-tax-haven-for-the-rich/article_bfe0d2ee-56c4-58fe-a7d0-32354c0b28f8.html>.
11. MCI Counselors Law & Tax. *FATCA loopholes with dual citizenship* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mcicl.com/2012/10/23/fatca-loopholes-with-dual-citizenship/>>.
12. MORRIS, M. *Planning for the CRS: CRS loopholes* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.the-best-of-both-worlds.com/crs-loopholes.html>>.
13. ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *A step change in Tax Transparency. Delivering a standardised, secure and cost effective model of bilateral automatic exchange for the multilateral context* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/taxtransparency_G8report.pdf>.
14. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Four steps to implement the Standard* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/transparency/technical-assistance/aeoi/steps-to-implement-aeoi-standard.pdf>>
15. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Game over for CRS avoidance! OECD adopts tax disclosure rules for advisors* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/game-over-for-crs-avoidance-oecd-adopts-tax-disclosure-rules-for-advisors.htm>>.
16. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *International framework for the CRS* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/>>.

17. ORGANISATION OF ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD Secretary-General Report to G20 Leaders* [interaktyvus]. Hamburg, 2017 [žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/ctp/oecd-secretary-general-tax-report-g20-leaders-july-2017.pdf>>.
18. ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. The CRS Implementation Handbook*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>>.
19. PHILLIPS, R. *How the U.S. Became a Top Secrecy Jurisdiction* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://itep.org/how-the-u-s-became-a-top-secrecy-jurisdiction/>>.
20. REEVES, CH. *How to avoid reporting offshore gold and real estate to the IRS* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.escapeartist.com/blog/how-to-avoid-reporting-offshore-gold-and-real-estate-to-the-irs/>>.

SANTRAUKA

Magistro darbe „Bendrojo duomenų teikimo standarto (angl. *CRS*) bei Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto (angl. *FATCA*) skirtumai“ aprašomi Lietuvoje ir pasaulyje nauji automatinių informacijos mainų apie finansines sąskaitas instrumentai. Magistro darbas yra išskirtas į tris pagrindines dalis: pirmoje dalyje aprašomas *CRS*, antroje – *FATCA*, trečioje – *CRS* ir *FATCA* skirtumai. Norint tinkamai atskleisti *CRS* ir *FATCA*, yra pasirinkta, kad pirmoje ir antroje dalyse atitinkamai bus pateikti pagrindiniai *CRS* ir *FATCA* bruožai, aprašomi jų įgyvendinimo būdai, nauda, kurią valstybės gauna įgyvendindamos informacinius mainus, taip pat atvejai, kai nėra pranešama apie mokesčių mokėtojų užsienio finansines sąskaitas, bei būdai, kuriais šie instrumentai, pagal EBPO ir IRS pateiktas kryptis, turėtų būti tobulinami. Nors EBPO finansinių mainų modelį sukūrė pagal *FATCA* modelį Model 1 IGA, tačiau, siekdama jį pritaikyti daugiašaliams pasauliniams informacijos mainams apie finansines sąskaitas, atliko tam tikrus pakeitimus, dėl kurių *CRS* ir *FATCA* turi esminių skirtumų, kurie yra pateikti trečioje darbo dalyje. Šiuos skirtumus privalu žinoti tiek teisininkams, tiek finansinėms institucijoms ir mokesčių mokėtojams, norint tinkamai keisti informacija abiejų instrumentų vykdomuose informacijos mainuose. Šis darbas yra originalus tuo, kad lietuvių kalba dar nėra rašytas nei vienas magistro darbas ar pateiktos įžvalgos apie mainų instrumentų įgyvendinimą valstybėse, jų teikiamą naudą, atvejus, kai nėra pranešama apie finansines sąskaitas, pateiktus tobulinimo būdus bei pagrindinius *CRS* ir *FATCA* skirtumus.

SUMMARY

This master thesis “Differences between Common Reporting Standard and Foreign Account Tax Compliance Act” provides analysis of newly introduced instruments regarding automatic exchange of information related to financial accounts, both in Lithuania and on a global scale. This master thesis is combined into three main parts: first part describes the CRS, the second – FATCA and the third contains distinction between CRS and FATCA. In order to properly explain the CRS and FATCA, the first two parts deliver descriptions of main characteristics of CRS and FATCA, as well as their means of implementation, the benefits which the countries receive while performing exchange of information, cases when avoidance to notify regarding foreign financial accounts of tax payers, also measures, subject to policies by OECD and IRS, which could result in these instruments being improved. Although OECD has created the financial trade model under FATCA Model 1 IGA, it made several adjustments for the purpose of applying it to international multilateral exchange of information on financial accounts which provides essential differences between CRS and FATCA which are laid out in part three of the master thesis. Lawyers, financial institutions as well as tax payers have to be familiar with these differences for proper trade of information within the grounds of these two instruments. This master thesis should be considered extremely authentic as it is the first thesis in Lithuanian language where CRS and FATCA are described in their essence, also in depth analysis of their differences, implementation, benefits and other key aspects are performed and summarised.